

НУБІП України

НУБІП України

**МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА
РОБОТА**

11.05 - МКР. 1593 «С» 2023.10.31. 014. ПЗ

ВІВЧАР МИКОЛА БОГДАНОВИЧ

2023 р.

НУБІП України

НУБІП України

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Економічний факультет

НУБІП України

УДК 657:633-027.3

ПОГОДЖЕНО

Декан економічного факультету

Анатолій ДІБРОВА

(підпис)

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ

В.о. завідувача кафедри обліку та
оподаткування

Володимир ЛИТВИНЕНКО

(підпис)

«__» _____ 2023 року

«__» _____ 2023 року

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

НУБІП України

*«Обліково-контрольне забезпечення управління
виробництвом продукції рослинництва»*

Спеціальність 071 – Облік і оподаткування

(код і назва)

Освітня програма «Облік і аудит»

(назва)

Орієнтація освітньої програми освітньо-професійна

**Гарант освітньо-
професійної програми**

к.е.н., доцент

Тамара ГУРЕНКО

(підпис)

**Керівник
магістерської
кваліфікаційної
роботи**

д.е.н., професор

Любов ГУЦАЛЕНКО

(ПІБ керівника)

(підпис)

Виконав

Микола ВІВЧАР

(ПІБ студента)

(підпис)

НУБІП України

Київ – 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Економічний факультет

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

обліку та оподаткування

д.е.н., проф. _____ Любов ГУЦАЛЕНКО

2022 р.

ЗАВДАННЯ
ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТА

Вівчара Миколи Богдановича

Спеціальність 071 – Облік і оподаткування

(код і назва)

Освітня програма «Облік і аудит»

(назва)

Орієнтація освітньої програми освітньо-професійна

Тема магістерської кваліфікаційної роботи «Обліково-контрольне забезпечення управління виробництвом продукції рослинництва» затверджена наказом ректора НУБіП України від 31 жовтня 2022 року № 1593 «С»

Термін подання завершеної роботи на кафедру _____

Вихідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи: законодавчо-нормативна база України, наукова та періодична література, матеріали науково-практичних конференцій, інформація Інтернет видань і веб-сайтів та дані обліку і звітності НУБіП України.

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

1. Теоретичні засади обліку та внутрішнього контролю витрат виробництва продукції рослинництва в системі управління
2. Оцінка стану обліку витрат виробництва продукції рослинництва в системі управління
3. Дієвість внутрішнього контролю виробництва продукції рослинництва в системі управління

Перелік графічного матеріалу (за потреби): таблиці, рисунки.

Дата видачі завдання « _____ » _____ 2022 р.

**Керівник магістерської
кваліфікаційної роботи**

_____
(Підпис)

Любов ГУЦАЛЕНКО
(прізвище та ініціали)

**Завдання прийняв до
виконання**

_____
(Підпис)

Микола ВІВЧАР
(прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

на здобуття освітнього ступеню «Магістр» за темою «Обліково-контрольне забезпечення управління виробництвом продукції рослинництва»

У магістерській роботі розкривається економічна сутність, оцінка та класифікація витрат виробництва, організація і методика їх обліку та внутрішнього контролю на сільськогосподарському підприємстві.

У першому розділі роботи розкрито теоретичні засади обліку та внутрішнього контролю витрат виробництва продукції рослинництва в системі управління. Розкрито інституціональне забезпечення обліку витрат в національній та міжнародній практиці.

Другий розділ магістерської кваліфікаційної роботи присвячено оцінці стану обліку витрат виробництва продукції в системі управління ТОВ "Маяк". Дослідження включає розкриття особливостей організації та методики обліку витрат виробництва продукції рослинництва та формування облікової і звітної інформації для потреб управління.

Третій розділ роботи присвячено дієвості внутрішнього контролю виробництва продукції рослинництва в системі управління. Розкрито організацію, методику та оцінку ефективності внутрішнього контролю витрат виробництва продукції рослинництва. Досліджено прийняття управлінських рішень за результатами внутрішнього контролю щодо оптимізації витрат на виробництво продукції рослинництва та їх вплив на результати діяльності суб'єкта господарювання.

У висновках магістерської кваліфікаційної роботи наведено рекомендації щодо удосконалення обліку і проведення внутрішнього контролю витрат виробництва продукції рослинництва та прийняття управлінських рішень.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: облік, контроль, виробництво, витрати, рослинництво, продукція, управління, облікова політика, методика.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ТА ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ.....	6
1.1. Економічна сутність витрат виробництва.....	6
1.2. Оцінка та класифікація витрат в управлінні виробництва продукції рослинництва.....	12
1.3. Інституціональне забезпечення обліку та контролю витрат в національній та міжнародній практиці.....	20
Висновки до розділу 1.....	24
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА СТАНУ ОБЛІКУ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ.....	26
2.1. Організаційно-економічна характеристика СТОВ «Маяк».....	26
2.2. Організація обліку витрат виробництва продукції рослинництва....	33
2.3. Методики обліку витрат виробництва продукції рослинництва відповідно до облікової політики підприємства.....	42
2.4. Формування облікової та звітної інформації про витрати виробництва для потреб управління.....	44
2.5. Напрямки удосконалення обліку витрат виробництва продукції рослинництва в умовах розвитку ІТ-технологій.....	47
Висновки до 2 розділу.....	53
РОЗДІЛ 3. ДІЄВІСТЬ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ.....	55
3.1. Оцінка ефективності організації внутрішнього контролю витрат виробництва продукції рослинництва у підприємстві.....	55
3.2. Методика проведення внутрішнього контролю витрат виробництва продукції рослинництва та її вплив на результати діяльності суб'єкта господарювання.....	60
3.3. Прийняття управлінських рішень за результатами внутрішнього контролю щодо оптимізації витрат на виробництво продукції рослинництва.....	66
Висновки до 3 розділу.....	82
ВИСНОВКИ.....	84
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	90

НУБІП України

ВСТУП

НУБІП України

Актуальність теми. Сільське господарство виступає ключовою галуззю національної економіки України. Політика агропромислового комплексу сфокусована на те, щоб сформувати її як вискоєфективну систему і підвищити надійність і стабільність забезпечення держави продукцією сільського господарства. Одним з основних галузей сільськогосподарського виробництва є рослинництво, так як саме вона призначена для задоволення потреб населення в продовольстві.

Велике значення для діяльності сільськогосподарських підприємств і підвищення ефективності виробництва має облік і детальний аналіз витрат виробництва і виходу продукції рослинництва. Між урахуванням витрат на виробництво і калькулюванням собівартості продукції існує повний взаємозв'язок, а отже, їх слід розглядати як єдиний процес формування собівартості продукції. Дана обставина, в свою чергу, дозволяє взаємопов'язано розглядати діючі об'єкти обліку витрат і об'єкти калькулювання собівартості.

Собівартість продукції відноситься до числа найважливіших якісних показників, що відображають всі сторони господарської діяльності підприємства, його досягнення і недоліки. Рівень собівартості пов'язаний з обсягом і якістю продукції, використанням робочого часу, сировини, матеріалів, обладнання, витрачанням фонду оплати праці і т. д. У зв'язку з цим тема кваліфікаційної магістерської роботи є досить актуальною у наш час.

Вже довгий час питання обліку і контролю витрат цікавлять науковців та практиків. Цьому питанню присвячені роботи українських вчених: Ф. Ф. Бутинця, С. Ф. Голова, Г. В. Грищука, В. А. Дерія, Я. П. Ішенка, А. А. Костякової, В. Савчука, І. М. Садовської, В. В. Сопка, Л. К. Сука та інших. Разом з тим ряд питань обліку витрат виробництва, внутрішньогосподарського контролю та підведення підсумків діяльності рослинницьких підрозділів до теперішнього часу недостатньо досліджені, а деякі з них носять дискусійний характер.

Мета дослідження – посилення теоретичних положень обліково-контрольного забезпечення управління виробництвом продукції рослинництва та розробці рекомендацій їх подальшого вдосконалення.

Відповідно до визначеної мети поставлено і вирішено такі **завдання**:

1. Вивчити економічну сутність витрат виробництва.
2. Окреслити особливості оцінки та класифікацію витрат в управлінні виробництва продукції рослинництва.
3. Описати інституціональне забезпечення обліку та контролю витрат в національній та міжнародній практиці.
4. Здійснити організаційно-економічну характеристику ТОВ «Маяк».
5. Окреслити організацію і методику виробництва продукції рослинництва відповідно до облікової політики підприємства.
6. Розглянути особливості облікової та звітної інформації про витрати виробництва для потреб управління.
7. Окреслити напрями удосконалення обліку витрат виробництва продукції рослинництва в умовах розвитку ІТ-технологій.
8. Обґрунтувати дієвість внутрішнього контролю виробництва продукції рослинництва в системі управління.
9. Здійснити оцінку ефективності організації внутрішнього контролю витрат виробництва продукції рослинництва у підприємстві.
10. Розкрити методику проведення внутрішнього контролю витрат виробництва продукції рослинництва та її вплив на результати діяльності суб'єкта господарювання.
11. Дослідити можливості прийняття управлінських рішень за результатами внутрішнього контролю щодо оптимізації витрат на виробництво продукції рослинництва.

Об'єкт дослідження – процес обліку та контролю витрат виробництва продукції рослинництва в сільськогосподарському підприємстві.

Предмет дослідження комплекс теоретичних, практичних та методичних питань, пов'язаних з обліком і контролем витрат рослинництва.

Методи дослідження. З метою дослідження зарубіжного та історичного досвіду використовувався метод спостереження та аналізу; методом теоретичного узагальнення та порівняння було означено відмінності між формуванням витрат в Україні та за кордоном; для розвитку та уточнення понять бухгалтерського обліку витрат були задіяні методи індукції та дедукції; для обґрунтування та удосконалення системи бухгалтерського обліку витрат на підприємстві застосовувався метод наукової абстракції та конкретизації, методи і прийоми документального та фактичного контролю.

Інформаційною базою дослідження є праці українських та зарубіжних вчених; законодавчі та нормативні акти, програмні документи, постанови уряду з питань бухгалтерського обліку та економічної політики; методичні матеріали, дані річної та періодичної звітності сільськогосподарського підприємства.

Практичне значення одержаних результатів. Застосування на практиці пропонованих рекомендацій дозволить забезпечити достовірне відображення операцій з обліку витрат виробництва продукції рослинництва відповідно до сучасних умов господарювання та своєчасність дієвості контролю з метою надання об'єктивної інформації для прийняття управлінських рішень.

Апробація результатів. За період навчання в магістратурі основні результати дослідження, викладені в магістерській роботі, було розглянуто на VII Всеукраїнській студентській науково-практичній онлайн-конференції, яка відбулася 23.03.2023 р. та на студентській науково-практичній конференції «Соціально-економічні аспекти розвитку України в умовах глобальних викликів», яка відбулася 09.11.2023 р.

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 2 тези доповідей в збірнику конференцій.

Структура та обсяг роботи. Дана робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ТА ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ

1.1. Економічна сутність витрат виробництва

Кожного виробника цікавить питання, скільки товару виробляти і скільки продавати залежно від ціни і витрат на його виробництво. Для виробництва продукції підприємець повинен зробити певні витрати. До таких витрат належать елементи факторів виробництва, які використовуються у виробництві. Це витрати на оплату живої праці (заробітну плату); на будівлю та обладнання (інвестиції); оплату природних ресурсів (води, корисних копалин, що використовуються як сировина та матеріали) та палива; оплату інших енергоносіїв.

Витрати на виробництво є одним з найважливіших показників, що характеризують діяльність підприємства. Їх величина впливає на кінцеві результати діяльності підприємства і його фінансовий стан. Певний рівень витрат, що складається на підприємстві, формується під впливом процесів, що протікають в його виробничій, господарській та фінансовій сферах. Так, чим ефективніше використання у виробництві матеріально-технічних, трудових і фінансових ресурсів і раціональніше методи управління, тим більше з'являється можливостей для зниження витрат на виробництво продукції в економічному механізмі підприємства.

Витрати – основний обмежувач прибутку і одночасно головний фактор, що впливає на обсяг пропозиції. Ухвалення управлінських рішень неможливе без аналізу поточних витрат і визначення їх величини в перспективі. Також, чим менша собівартість виробленої продукції, тим більше є конкурентоспроможним

підприємство, доступнішим продукція для споживача і тим відчутнішими економічний ефект від її продажу.

Термін «витрати» застосовується, як правило, в економічній теорії.

Витрати – це сукупність різних видів витрат на виробництво і продаж продукції в цілому або її окремих частин. Розрізняють бухгалтерські та економічні витрати.

Бухгалтерські витрати включають в себе тільки явні витрати, тобто платежі за придбані ресурси. Економічні витрати роботи підприємства складаються з явних витрат (бухгалтерські витрати) і вартості непокупних ресурсів (неявних витрат).

Неявними витратами є альтернативна вартість послуг праці власника – керуючого підприємством та альтернативна вартість застосування інших ресурсів – землі, капіталу, які використовують їх власники у своїй діяльності.

Витрати знаходять своє вираження в показниках собівартості продукції, які характеризують у грошовому вимірі всі матеріальні витрати і витрати на оплату праці, а також витрати, які необхідні для виробництва та реалізації продукції. Собівартість продукції (робіт, послуг) являє собою вартісну оцінку використуваних в процесі виробництва продукції (робіт, послуг) природних ресурсів, сировини, матеріалів, палива, енергії, основних фондів, трудових ресурсів, а також інших витрат на її виробництво і реалізацію.

Іншими словами, собівартість продукції (робіт, послуг) показує, в що обходиться підприємству виробництво і реалізація продукції (робіт, послуг), наскільки різноманітні при цьому були витрати. В собівартість не включаються витрати і втрати, що відносяться на рахунок прибутку і збитку. Це витрати по анульованих виробничих замовленнях і на утримання законсервованих виробничих потужностей, судові витрати і арбітражні збори, штрафи, пені, неустойки та інші види санкцій за порушення умов господарських договорів, збитки від списання безнадійних боргів і т. д.

Управління витратами – це динамічний процес, який включає управлінські дії направлені на досягнення високого економічного результату діяльності підприємства [28].

Сутність проблеми управління витратами полягає:

не у точному визначенні величини собівартості продукції, а у виявленні того, як вона утворилась;

– процес управління витратами повинен бути направлений на формування собівартості у попередньому на поточному режимах та оперативному втручанні у діяльність підприємств у разі виявлення відхилень від бажаного стану [33].

Термін «Витрати виробництва» розкривається у багатьох літературних джерелах різними авторами по-своєму. Майже всі вони орієнтуються на Національне положення (стандарт) Бухгалтерського обліку 16 «Витрати». Це означає, що кожен з авторів зміг сформулювати і висловити своє бачення поняття «Витрати виробництва».

Детальніше проаналізуємо тлумачення цих термінів вченими економістами у сфері обліку, аналізу та аудиту. За нашим оцінюванням, чимало науковців не подають власного визначення терміна «витрати»: Л. К. Сук, П. Л. Сук [52], М. Ф. Огійчук та інші [42], а використовують офіційне, вміщене у Національному Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку (П(С)БО) 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [39].

Витрати виробництва розглядають у своїх працях такі науковці-дослідники: О. В. Лишиленко, І. А. Волкова, Г. О. Партин, Ф. Ф. Бутинець, В. Г. Швець, Т. І. Єфіменко, Н. В. Чебанова, Н. О. Гура, Т. Г. Мельник, Т. М. Моторина та багато інших (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Розкриття терміну «Витрати виробництва» в літературних джерелах

№	Автор	Визначення
1	П(С)БО 1 [39]	Витрати виробництва – це зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучень або розподілення власниками)
2	М. С. Пушкар [48, с. 389]	Витрати виробництва – це сума спожитих на виробництво товарів, робіт і послуг факторів виробництва (ресурсів)

Продовження таблиці 1.1

№	Автор	Визначення
3	В. В. Сошко [51, с. 341]	Витрати виробництва – використані у процесі виробництва різні речовини та сили природи на виготовлення нового продукту праці
4	І. О. Белебеха [2, с. 20]	Якщо зусилля на виготовлення продукції є первісними, основоположними, то, природно, вони є базисними витратами підприємства. Саме за допомогою цих витрат здійснюється процес поєднання живої та уречевленої праці, тобто безпосереднє виробництво
5	Л. В. Нападівська [38, с. 64-65]	Витрати виробництва – це сукупність затрат на виробництво продукції та її реалізацію. Термін «затрати» має інший економічний зміст і призначення, на відміну від поняття «витрати», що використовується в фінансовому обліку. В системі управлінського обліку варто застосовувати термін «затрати»
6	Н. Цветкова [57, с. 16]	Затрати – це ресурси, які використовуються для виготовлення продукції та включаються в її собівартість. Затрати на продукт відображають у балансі як активи на рахунку 23 «Виробництво» і не застосовують при визначенні фінансового результату. Термін «витрати» не застосовують у виробничій діяльності, оскільки витрати не включають у собівартість продукції, вони є витратами періоду і їх вираховують із суми доходів при визначенні фінансового результату виходячи із принципу нарахування і відповідності доходів і витрат
7	В. А. Дерій [20, с. 24]	Витрати виробництва – це повністю або частково використані у процесі господарсько-фінансової діяльності підприємства запаси, необоротні активи, трудові й інтелектуальні ресурси, а також зменшення (погашення) зобов'язань підприємства перед бюджетом, кредиторами та іншими юридичними і фізичними особами

Джерело: сформовано автором за [20]

Створення вартості продукту відбувається в процесі господарювання [17, с. 10]. Виробники відокремлені між собою як власники засобів виробництва і створеного продукту. Вони мають різну технічну обладнаність (у т. ч. в межах однієї форми власності), внаслідок чого на підприємствах існують різний рівень продуктивності праці та різні витрати матеріальних і трудових ресурсів при виробництві одного виду товару (роботи, послуги). Тож кожен з виробників визначає собівартість продукції власного виготовлення, розрахунок якої обґрунтований низкою факторів.

В економічній літературі простежується взаємозамінність, тотожність таких понять, як «собівартість продукції» і «витрати виробництва». Зв'язок цих категорій полягає в тому, що витрати є основою для розрахунку собівартості, а сама собівартість є формою цільового спрямування витрат [17].

Відтак, планова собівартість являє собою максимально допустиму величину, відхилення від якої в більшу сторону є небажаним для будь-якого підприємства, в її основні лежать середні норми витрат різних видів ресурсів [19].

Фактична (звітна) собівартість відрізняється від планової фактичними (дійсними, існуючими) умовами її формування, які можуть вносити деякі корективи при розрахунку собівартості продукції. Відхилення звітної собівартості від планової викликане причинами, зумовленими незадовільною роботою самого підприємства (реальні витрати від простого вораку, нестачі матеріальних цінностей), або причинами, що безпосередньо не залежать від діяльності підприємства (зміна цін на сировину й матеріали, тарифів на електроенергію, норм амортизаційних відрахувань, нормативів відрахування до позабюджетних фондів тощо) [36].

Отже, і планова, і фактична собівартість продукції за своєю сутністю є економічно обґрунтованими, якщо їх визначення засноване на затверджених науково обґрунтованих методах з дотриманням вимог стандартів, норм, а також максимальної кількості інших чинників.

Собівартість як економічна категорія відображає відносини, що складаються між суспільством в цілому і окремим виробником з приводу відокремлення витрат [2]. Вона виникла тоді, коли всі витрати виробництва стали набувати вартісної форми, тобто коли з'явилась необхідність підрахувати, скільки коштує виробництво товару і з якою вигодою або збитком він реалізований [11]. Отже, собівартість визначає затрати підприємства на виробництво продукту, та є частиною вартості. З метою виявлення сутності економічно обґрунтованої собівартості далі наведено її взаємозв'язок з іншою економічною категорією – вартістю (рис. 1, 1).

Собівартість проявляє себе на стадії виробництва товарів (робіт, послуг), де відбувається формування вартості продукту, а на стадії обміну здійснюється її реалізація, тобто відбувається обіг споживчих властивостей продукції. Але виконання робіт (надання послуг), в т. ч. з перевезення пасажирів, та їх реалізація (продаж) є нерозривними в часі, тому формування вартості (етап виробництва) та реалізація вартості (етап обміну) відбуваються одночасно. Отже, значний вплив на рівень собівартості чинять саме фактори та умови виробництва.

Рис. 1.1. Місце собівартості в суспільній вартості продукту

Джерело: сформовано автором

Витрати використаних засобів виробництва та створеного необхідного продукту на одиницю товару (роботи, послуги) є складовими виробничої собівартості. Додаючи до виробничої собівартості витрати обігу, що виникають в процесі реалізації продукції, на виробництві отримують повну собівартість.

Внаслідок споживання робочої сили працівника в процесі виробництва також створюється додатковий продукт. Але вартість, створювана робітником, зовсім не збігається з вартістю, еквівалент якої він отримує у вигляді заробітної плати, що завжди більша, ніж вартість самої робочої сили на суму додаткової вартості. Реалізація додаткової вартості відбувається на стадії обміну товару

(роботи, послуги), тому вона є категорією виробничих економічних відносин – привласнення прибутку.

Прибуток є зворотною стороною витрат виробництва, тому що кількісно визначається як різниця між доходом від реалізації товарів (робіт, послуг) та витратами на їх виробництво [42]. Відокремленість витрат виробника, які набувають форми собівартості, зумовлює відокремленість доходу, який набуває форми прибутку.

Отже, для підприємства собівартість – це мірило доходів і витрат, оскільки прибуток, що залишається в розпорядженні суб'єкта господарювання, є найбільш узагальнюючим оціночним показником роботи підприємства, що характеризує рівень господарювання, використання живої та уречевленої праці.

Проте отримання прибутку, як мотиву функціонування, не є метою всіх суб'єктів господарювання, це залежить від мети створення суб'єкта господарювання.

1.2. Оцінка та класифікація витрат в управлінні виробництва продукції рослинництва

Витрати на виробництво є одним з найважливіших показників, що характеризують діяльність підприємства. Їх величина впливає на кінцеві результати діяльності підприємства і його фінансовий стан. Певний рівень витрат, що складається на підприємстві, формується під впливом процесів, що протікають в його виробничій, господарській та фінансовій сферах. Так, чим ефективніше використання у виробництві матеріально-технічних, трудових і фінансових ресурсів і раціональніше методи управління, тим більше з'являється можливостей для зниження витрат на виробництво продукції в економічному механізмі підприємства.

Чітка класифікація витрат є важливою передумовою правильної організації обліку і управління ними. Залежно від поставленої мети класифікація може здійснюватись за різними ознаками. Певні витрати можуть бути

важливими для одного типу управлінських рішень і не брати до уваги для інших. Класифікацію витрат за основними ознаками наведено в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Класифікація витрат за основними ознаками

№	Ознака	Характеристика витрат
1	За визначенням фінансового результату	Вичерпані та невичерпані
2	За визначенням відношення до собівартості продукції	На продукцію за відповідний період
3	За способами перенесення вартості на продукцію	Прямі та непрямі
4	За відношенням до процесу виробництва	Основні та загальновиробничі
5	За ступенем впливу обсягу діяльності на рівень витрат	Змінні та постійні
6	За відношенням до прийняття рішень	Релевантні та нерелевантні
7	За відношенням до варіантів дії	Дійсні та альтернативні
8	За контролем виконання	Контрольовані та неконтрольовані
9	За календарними періодами	Одноразові, поточні, довгострокові
10	За функцією управління	Виробничі, комерційні, адміністративні

Джерело: сформовано автором за [12; 28; 35]

Отже, управління витратами – це складний економічний процес, цілеспрямований на формування оптимального рівня витрат підприємства.

Правильно налагоджена система управління витратами допомагає економити наявні ресурси і отримувати максимальну віддачу від них [10].

Головною метою управління витратами підприємства є підвищення конкурентоспроможності та ефективності його діяльності.

Система управління витратами – це сукупність взаємопов'язаних елементів (структури, завдань, технології, людей, цілей) та системного підходу до об'єктів управління як системи в цілому [21].

Витрати, пов'язані з використанням власної продукції, яка перетворюється в ресурс подальшого виробництва фірма, називаються внутрішніми.

Зовнішні витрати являють собою витрати грошових коштів на придбання сировини, матеріалів, палива та інших ресурсів, які не є власністю фірми.

Постійні витрати (fixed cost) – це витрати, величина яких у короткостроковому періоді не змінюється зі збільшенням або скороченням обсягу виробництва.

Змінні витрати (variable cost) – це витрати, величина яких змінюється в залежності від збільшення або зменшення обсягу виробництва. Змінні витрати змінюються пропорційно обсягу виробництва.

Загальні витрати (total cost) – сукупність постійних і змінних витрат фірми в зв'язку з виробництвом продукції в короткостроковому періоді [3].

Отже, витрати, які несуть підприємства в процесі здійснення всіх видів своєї діяльності, є надзвичайно різноманітними. За характером виникнення та функціональним призначенням усі витрати можуть поділити на такі групи:

операційні витрати, що виникають у процесі операційної діяльності підприємства; фінансові витрати; витрати, що виникають у процесі звичайної діяльності і не є операційними та фінансовими; надзвичайні витрати.

У сільськогосподарському виробництві витрати на виробництво продукції (робіт, послуг) групуються за елементами і статтями або за місцем виникнення, об'єктами обліку, планування та калькулювання собівартості. Під елементами витрат розуміють витрати, однорідні за економічним змістом, а під статтями витрати, що включають один або кілька елементів.

Витрати діляться на основні і накладні. Основні витрати безпосередньо пов'язані з виробництвом продукції: вони можуть бути прямими і непрямими, а накладні – це обслуговування підрозділів бригад, ферм, орендних колективів або господарства в цілому і управління ними [5].

При обчисленні собівартості частина основних витрат можна прямо віднести на конкретну культуру або роботи. До них відносяться витрати на оплату праці, вартість пального, мастильних матеріалів, насіння, добрив, засобів захисту рослин, інші витрати, пов'язані з конкретним об'єктом калькуляції.

Витрати, які неможливо прямо включити в собівартість певного виду продукції,

витрати допоміжних обслуговуючих виробництв, загальновиробничі розподіляються пропорційно тій чи іншій ознаці, оплаті праці або прямих витрат.

Витрати, що утворюють собівартість продукції (робіт, послуг), групують відповідно за їх економічним змістом за наступними елементами:

- матеріальні витрати;
- витрати на оплату праці;
- відрахування на соціальні потреби;
- амортизація основних засобів і споруд;
- інші витрати.

В елементі «Матеріальні витрати» відображають витрати на предмети праці (використовувані у виробництві), на оплату робіт і послуг виробничого характеру.

- насіння і посадковий матеріал власного виробництва і покупки, без витрат по підготовці насіння до посіву і транспортуванні їх до місця сівби;

- мінеральні добрива, бактеріальні та інші препарати без включення витрат по підготовці їх до внесення і транспортування на поля;

- нафтопродукти, що використовуються на виконання робіт з обслуговування виробництва;

- паливо, крім нафтопродуктів, вугілля, газ, дров,

- електроенергія, що отримується з боку і вироблена на своїх електростанціях, теплова енергія, стиснене повітря, холод і інші види енергії;

- запасні частини та матеріали для ремонту техніки, вартість інвентарю, інструментів, та інших засобів праці;

- засоби захисту рослин: медикаменти та препарати, хімікати;

- інші матеріальні витрати: вартість спецодягу, витрат по дотриманню техніки безпеки;

- витрати на сировину і матеріали підсобних промислових виробництв;

- витрати на роботи і послуги виробничого характеру, що виконуються сторонніми організаціями або виробництвами, що не відносяться до основного

виду діяльності. До робіт і послуг виробничого характеру відносяться: транспортні роботи тракторів з обслуговування виробництва, що виконуються транспортом; оплата транспортних послуг сторонніх організацій з перевезення вантажів всередині господарства з центрального складу в бригади і доставка готової продукції на склад зберігання; оплата робіт по хімізації ґрунтів; оплата робіт по боротьбі з шкідниками сільськогосподарських рослин; оплата робіт за всіма видами ремонту сільськогосподарської техніки сторонніми організаціями; оплата робіт по оранці, прибирання та інших сільськогосподарських робіт;

- плата за послуги з подачі води для зрошення та інші витрати, що надаються водогосподарськими організаціями [20].

До матеріальних витрат також відносять втрати продукції і матеріалів в межах норм природного убутку при зберіганні і транспортуванні. Матеріальні запаси, що відображаються за елементом «Матеріальні витрати», включають в собівартість продукції в наступній оцінці (без урахування податку на додану вартість):

а) власного виробництва минулих років – за вартістю, що значиться на балансі на початок року, а поточного року – за (плановою) фактичною собівартістю. Сільськогосподарська продукція власного виробництва, що використовується для її переробки на виробничих потужностях підсобних (промислових) виробництв даного господарства, включається в собівартість одержуваної продукції протягом року за фактичною собівартістю або за внутрішньогосподарськими розрахунковими цінами, а по тій продукції, яку не можна прокалькулювати до кінця року, – за плановою собівартістю з доведенням в кінці року до фактичної собівартості;

б) покупні – виходячи з цін придбання, включаючи оплату відсотків за придбання в кредит, наданий постачальником цих запасів, націнок (надбавок), комісійних винагород, що сплачуються постачальницьким і зовнішньоекономічним організаціям, вартості послуг товарних бірж, включаючи

брокерські послуги, митних зборів, плати за транспортування, зберігання і доставку, здійснювані сторонніми організаціями [47].

Витрати, пов'язані з доставкою, включаючи вантажно-розвантажувальні роботи матеріальних запасів транспортом і персоналом господарства, підлягають включенню до відповідних елементів витрат на виробництво – витрати на оплату праці, амортизація основних засобів, матеріальні витрати.

В елементі «Витрати на оплату праці» відображають витрати на оплату праці основного виробничого персоналу господарства, включаючи премії робітникам і службовцям за виробничі результати, що стимулюють і компенсують виплати, в тому числі компенсації по оплаті праці у зв'язку з підвищенням цін та індексацією доходів у межах норм, передбачених законодавством, компенсації, що виплачуються у встановлених законодавством [5].

До складу витрат на оплату праці включають:

- виплати по оплаті за фактично виконану роботу, обчислені виходячи з відрядних розцінок, тарифних ставок і посадових окладів відповідно до прийнятих в господарстві формами і системами оплати праці;

- вартість продукції, що видається в порядку натуральної оплати працівникам;

- виплати стимулюючого характеру за умовами трудового договору: премії, включаючи вартість натуральних премій за виробничі результати, в тому числі винагороди за підсумками роботи за рік, надбавки до тарифних ставок і окладів за професійну майстерність, високі досягнення у праці;

- виплати компенсуючого характеру, пов'язані з режимом роботи та умовами праці, в тому числі: надбавки і доплати за тарифними ставками і окладами за роботу в нічний час, понаднормову роботу, роботу в багатозмінному режимі, за суміщення професій, розширення зон обслуговування, за роботу у важких, шкідливих, особливо шкідливих умовах праці;

- вартість комунальних послуг, харчування та продуктів, витрати на оплату наданого працівникам господарства відповідно до встановленого

законодавства, які безкоштовно надаються працівникам окремих галузей, відповідно до чинного законодавства;

– вартість предметів (включаючи формений одяг, обмундирування), що залишаються в особистому постійному користуванні (або сума пільг у зв'язку з їх продажем за зниженими цінами), які видаються безкоштовно відповідно до чинного законодавства;

– оплата відповідно до чинного законодавства чергових (щорічних) і додаткових відпусток (компенсація за невикористану відпустку);

– оплата відповідно до чинного законодавства навчальних відпусток, що надаються робітникам і службовцям, які успішно навчаються у вечірніх і заочних вищих та середніх спеціальних навчальних закладах;

– оплата за час вимушеного прогулу або виконання нижчеоплачуваної роботи в випадках, передбачених законодавством;

– доплати у разі тимчасової втрати працездатності до фактичного заробітку, встановлені законодавством;

– різниця в окладах, що виплачується працівникам, працевлаштованим з інших виробництв і організацій зі збереженням протягом певного терміну відповідно до законодавства розмірів посадового окладу за попереднім місцем роботи, а також при тимчасовому заступництві;

– плата працівникам – донорам за дні обстеження, здачі крові та відпочинку, що надається після кожного дня здачі крові;

– оплата праці студентів вищих навчальних закладів та учнів середніх спеціальних та професійно-технічних навчальних закладах, що проходять виробничу практику в господарстві або студентських будзагонах, а також оплата праці учнів загальноосвітніх шкіл в період професійної орієнтації [20].

В елементі «Відрахування на соціальні потреби» відображають обов'язкові відрахування за встановленими законодавством нормами органам державного соціального страхування.

В елементі «Амортизація основних засобів і споруд» відображають суму амортизаційних відрахувань на повне відновлення основних виробничих фондів, обчислену виходячи з їх балансової вартості та затверджених в установленому порядку норм.

Господарства, що здійснюють діяльність на умовах оренди, по елементу «Амортизація основних засобів» відображають амортизаційні відрахування на повне відновлення як за власним, так і за орендованим основним фондами. У цьому елементі витрат відображають також амортизаційні відрахування від вартості основних фондів (приміщень), що надаються безкоштовно виробництвам громадського харчування, обслуговуючим трудові колективи, а також від вартості приміщень та інвентарю, що надаються господарством медичним установам для організації медпунктів безпосередньо на території господарства.

До елементу «Інші витрати» в складі собівартості продукції (робіт, послуг) відносять податки, включаючи на землю, збори, відрахування у спеціальні позабюджетні фонди, вироблені відповідно до встановленого законодавством порядку, платежі за гранично допустимі викиди (скиди) забруднюючих речовин, винагороди за винаходи і раціоналізаторські пропозиції, платежі по відсоткам за кредити банків в межах ставок, встановлених законодавством, витрати на відрядження за встановленими законодавством нормами, підйомні, плата стороннім організаціям за пожежну та сторожову охорону, за підготовку і перепідготовку кадрів, витрати на організований набір працівників, на гарантійний ремонт та обслуговування, оплата послуг зв'язку, обчислювальних центрів, банків, плата за оренду в разі оренди окремих об'єктів основних виробничих фондів, амортизація за нематеріальними активами, а також інші витрати, що входять до складу собівартості продукції (робіт, послуг), але не відносяться до раніше перерахованих елементів витрат [47].

Господарства, що утворюють резерв коштів (ремонтний фонд) для забезпечення рівномірного включення витрат на проведення всіх видів ремонту

основних виробничих фондів в собівартість продукції (робіт, послуг), в складі елемента «Інші витрати» відображають також відрахування в ремонтний фонд, що визначаються виходячи з балансової вартості основних виробничих фондів, і норматив відрахувань, затверджуваних в установленому порядку самими господарствами.

В інших випадках витрати на проведення всіх видів ремонтів (поточних, середніх, капітальних) основних виробничих коштів включають в собівартість продукції (робіт, послуг) за відповідними елементами витрат (матеріальних витрат, витрат на оплату праці та іншим). З метою рівномірного списання витрат по ремонту основних виробничих засобів протягом року на собівартість продукції (робіт, послуг) допускається включення їх в собівартість, виходячи з встановленого господарством нормативу, з відображенням різниці між загальною вартістю ремонту і сумою, що відноситься за нормативом на собівартість продукції (робіт, послуг) у складі витрат майбутніх періодів.

1.3. Інституціональне забезпечення обліку та контролю витрат в національній та міжнародній практиці

Система обліку витрат й калькулювання собівартості продукції на сучасних підприємствах не може повноцінно існувати без належного нормативно-правового забезпечення, яке постійно формується та перебуває в процесі політичних, економічних, інтеграційних, соціальних змін та інших чинників.

Класифікація нормативно-правового забезпечення обліку витрат виробництва:

- 1) За видами:
  - Закони України;
  - Укази і розпорядження Президента України;
  - Постанови і рішення КМУ, міністерств та відомств;

– Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (НП(С)БО);

– Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ);

– Кодекси України;

– Методичні рекомендації, інструкції, вказівки;

– Положення, порядок;

– Листи, роз'яснення;

– Плани рахунків бухгалтерського обліку;

– Форми фінансової звітності;

– Наказ про облікову політику підприємства;

– Регістри бухгалтерського обліку;

– Графіки документообігу і виконання обліково-звітних робіт.

2) За рівнями:

– міжнародні;

– загальнодержавні;

– галузеві;

– регіональні;

– внутрішньогосподарські.

3) За місцем і роллю в регулюванні бухгалтерського обліку та фінансової звітності:

– нормативно-правові акти вищої юридичної сили;

– НП(С)БО, інші документи з бухгалтерського обліку;

– нормативно-правові акти (інструкції, положення, вказівки) та методичні рекомендації центральних органів виконавчої влади;

– нормативно-правові акти місцевого походження;

– рішення (накази) щодо форм організації бухгалтерського обліку.

4) За обов'язковістю виконання:

– обов'язкові;

– необов'язкові (рекомендаційні)

НУБІП України

5) За групами:

– загальні документи;

– за напрямками (ділянками);

– за галузевою спрямованістю обліку і фінансової звітності.

До основних видів нормативно-правового забезпечення обліку витрат, слід віднести:

НУБІП України

– Закони України: «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність в Україні»;

– Укази Президента України;

– Постанови і рішення Кабінету Міністрів України;

– Накази, постанови, розпорядження міністерств та відомств;

НУБІП України

– НП(С)БО-1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»; НП(С)БО-9 «Запаси» (в частині списання запасів на витрати виробництва),

16 «Витрати», 18 «Будівельні контракти», 30 «Біологічні активи», 31 «Фінансові витрати», 33 «Витрати на розвідку запасів корисних копалин» (а для підприємств, що розмістили цінні папери на фондовому ринку і повинні

НУБІП України

публічно представляти свою річну фінансову звітність М(С)ФЗ:2 «Запаси», 9 «Витрати на дослідження і розробки», 11 «Будівельні контракти», 23 «Витрати позики»),

– Кодекси України: Податковий, Бюджетний, Господарський, Цивільний, про адміністративні правопорушення, законів про працю;

НУБІП України

– Методичні рекомендації з формування собівартості (за видами економічної діяльності: у промисловості, в сільськогосподарських підприємствах, будівельно-монтажних робіт, на транспорті, в торгівельній діяльності, житлово-комунального господарства, проектних робіт тощо);

– Вказівки, інструкції, положення;

– Плани рахунків бухгалтерського обліку (національний, галузеві, спрощений, робочі);

НУБІП України

– Інструкція про застосування «Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій» № 291,

– Наказ про облікову політику підприємства;

– Графіки документообігу, графіки виконання обліково-звітних та контрольних-ревізійних робіт і т.д.

Найбільш оптимальною, раціональною і основною «мовою» ведення бізнесу, використовуваним для формування інформації про діяльність компанії, виступає бухгалтерський облік. Основною характеристикою сучасної системи бухгалтерського обліку є процес інтеграції, важливим інструментарієм здійснення якого в рамках системи бухгалтерського обліку та звітності на міжнародному рівні є міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ). Цей процес супроводжується вдосконаленням процедур формування інформації, для широкого кола користувачів, необхідної при прийнятті різних управлінських рішень.

Облік витрат є однією з центральних і трудомістких ділянок роботи бухгалтерії при тенденції до об'єднання української та зарубіжної практик для подання зрозумілої інформації про фінансово-господарську діяльність економічного суб'єкта всім зацікавленим учасникам ринку. Одним з напрямків розвитку бухгалтерського обліку в Україні є адаптація існуючої національної системи до вимог міжнародних стандартів.

Термін «Витрати» використовується в МСФЗ, коли мова йде про накопичення витрачених ресурсів, доходи від яких будуть отримані в майбутньому. Витрати в даному контексті є проміжною категорією між витрачанням ресурсу і визнанням витрати періоду. Вони являють собою вартісну оцінку використаних ресурсів.

Класифікація витрат за різними ознаками і цілям має велике значення для правильної організації обліку. Питання угруповання витрат в обліку НП(С)БО дещо відрізняється від МСФЗ. В українській практиці поширені дві ознаки угруповання витрат, зокрема, за економічними елементами і статтями

калькуляції собівартості продукції, а в МСФЗ класифікуються в залежності від запасомісткості виробничої діяльності підприємства.

1. Витрати, що формують вартість продукції, тобто витрати на продукт.
2. Витрати, що здійснюються періодично, щороку або операційний цикл, необумовлений процесом виробництва, тобто витрати періоду.

Тому важливим в умовах міжнародної інтеграції поєднання положень МСФЗ та облікової практики України при розгляді класифікації витрат. Класифікація витрат із застосуванням міжнародних стандартів фінансової звітності дозволяє розділити всі витрати підприємстві на дві частини: витрати, що формують фактично вартість продукції, тобто витрати на продукт, і витрати, які здійснюються підприємством періодично незалежно від процесу виробництва. Дана класифікація витрат дозволяє підприємству формувати різну собівартість продукції для різних управлінських цілей.

У зарубіжній практиці не існує певного стандарту, який регламентує витрати і їх облік. Деякі аспекти обліку витрат, регламентовані одним стандартом в національній системі бухгалтерського обліку, знаходять своє відображення в декількох міжнародних стандартах.

В цілому загальну методику розрахунку собівартості продукції (робіт, послуг) за МСФЗ і українським стандартам обліку можна назвати практично однаковою [3]. Основними відмінностями обліку є, по-перше, критерій визнання витрат, а по-друге – порядок відображення даних про наднормативні витрати і включенні в собівартість продукції (робіт, послуг) непрямих витрат.

Висновки до розділу 1

Здійснивши дослідження теоретичних засад обліку та контролю витрат виробництва продукції рослинництва можна дійти до наступних висновків:

1. Витрати на виробництво є одним з найважливіших показників, що характеризують діяльність підприємства. Їх величина впливає на кінцеві результати діяльності підприємства і його фінансовий стан. Управління

витратами – це динамічний процес, який включає управлінські дії направлені на досягнення високого економічного результату діяльності підприємства.

Дослідження економічної сутності витрат українськими та зарубіжними вченими дозволяє дійти висновку, що витрати виробництва - це сума понесених витрат на виробництво товарів (виконаних робіт/наданих послуг).

2. Важливою передумовою правильної організації обліку і управління ними є класифікація витрат, яка залежно від поставленої мети може здійснюватися за різними ознаками. Певні витрати можуть бути важливими для одного типу управлінських рішень і не братись до уваги для інших.

В Україні відповідно до вимог діючого законодавства підприємства використовують класифікацію витрат за елементами та за статтями калькулювання собівартості. ТОВ «Маяк» здійснює класифікацію витрат за статтями калькулювання собівартості.

3. Характеристикою сучасної системи бухгалтерського обліку є процес і інтеграції до міжнародних вимог. Застосування МСФЗ в Україні в частині обліку витрат на виробництво вимагають привести методичні принципи і правила бухгалтерського обліку витрат в Україні відповідно до вимог міжнародних стандартів фінансової звітності.

4. В Україні існує чотирьох рівнева система нормативного регулювання бухгалтерського обліку. 1 рівень – це закони та інші законодавчі акти; 2 рівень – це система національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку; 3 рівень включає в себе методичні вказівки, рекомендації та галузеві інструкції); 4 рівень – це внутрішні робочі документи, що розробляються самим підприємством. Законодавчі акти перших трьох рівнів дають підприємствам право вибирати з різних методик обліку витрат і калькулювання ті, які найбільш точно відповідають конкретним умовам господарювання та виду діяльності.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА СТАНУ ОБЛІКУ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ
РОСЛИННИЦТВА В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ

2.1. Організаційно-економічна характеристика СТОВ «Маяк»

Найменування – сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю «Маяк». Адреса – вулиця Галицька, буд. 82, оф. Б, м. Поділля, Заліщицький район, Тернопільська обл., 48613.

Організаційно-правова форма за класифікацією організаційно-правових форм господарювання – приватне підприємство.

Основними видами діяльності за класифікацією видів економічної діяльності СТОВ «Маяк» є:

- вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур;
- вирощування овочів і баштанних культур, коренеплодів і бульбоплодів;
- вирощування зерняткових і кісточкових фруктів;
- вирощування ягід, горіхів, інших плодівих дерев і чагарників;
- змішане сільське господарство;
- допоміжна діяльність у рослинництві.

Джерелами формування майна товариства є:

- внески засновника;
- прибутки, отримані від реалізації продукції, робіт, послуг, а також інших видів господарської діяльності;
- кредити банків та інших кредиторів;
- інші джерела, які не заборонені законодавством України.

Підприємство має відокремлене майно, самостійний баланс, розрахунковий та інші рахунки в установах банків, печатку зі своїм найменуванням, відповідно до законодавства України. Майно підприємства

складають основні фонди та обігові кошти, а також інші цінності, вартість яких відображається в самостійному балансі підприємства. Воно належить йому на праві власності.

Підприємство є власником:

- майна, переданого йому Засновником у власність як вклад (внесок) до статутного капіталу;

- продукції, виробленої підприємством в результаті господарської діяльності;

- доходів, в тому числі доходів отриманих від господарської діяльності підприємства;

- іншого майна, набутого на підставах, що не заборонені законом.

Підприємство має право займатися також іншими видами підприємницької, господарської та іншої діяльності, без прямої вказівки на це у Статуті, що не заборонені чинним законодавством України. Діяльність підприємства керується Статутом.

До видів зовнішньоекономічної діяльності, які здійснюються підприємством, належать:

- експорт та імпорт товарів, в тому числі сільгосппродукції, капіталів та робочої сили;

- надання послуг іноземним суб'єктам господарської діяльності, в тому числі: виробничих, транспортно-експедиційних, консультаційних, маркетингових, експортних, посередницьких, брокерських, агентських, управлінських, облікових та інших, що прямо і виключно не заборонені законами України;

- наукова, науково-технічна, науково-виробнича, виробнича, навчальна та інша кооперація з іноземними суб'єктами господарської діяльності;

- міжнародні фінансові операції та операції з цінними паперами у випадках передбачених законодавством;

- спільна підприємницька діяльність, між суб'єктами

зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності, що включає створення спільних підприємств різних видів і форм, проведення спільних господарських операцій та спільне володіння майном як на території України, так і за її межами;

– товарообмінні/бартерні/ операції та інша діяльність, побудована на формах зустрічної торгівлі між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності;

– інші види зовнішньоекономічної діяльності, не заборонені прямо і у виключній формі законами України.

Засновник здійснює свої права по управлінню підприємством безпосередньо або через уповноважені ним органи.

Організаційну структуру СТОВ «Маяк» наведено на рис. 2.1.

Рис. 2.1. Організаційна структура СТОВ «Маяк»

Джерело: сформовано автором

Перевагами функціональної організаційної структури управління СТОВ «Маяк» є наступні:

1) створюються найкращі умови для вироблення та практичної реалізації єдиної технічної, виробничої, збутової політики підприємства, що робить легким перехід на випуск нової продукції, впровадження нових технологічних процесів,

матеріалів, гарантування дотримання стандартів та контроль за їхнім дотриманням;

2) сприяння підтриманню високих професійних стандартів фахівців у галузі техніки, виробництва, маркетингу тощо, які зосереджені у великих спеціалізованих підрозділах. Це полегшує цілеспрямовану підготовку та перепідготовку кадрів;

3) створюються найкращі умови не тільки для стратегічного, а й поточного керівництва та контролю;

4) функціональна структура управління є потужним організаційним засобом інтеграції стратегії та поточної операційної діяльності по вертикалі управлінської ієрархії;

5) є найбільш економічною з точки зору формування апарату управління та скорочення адміністративно-управлінських витрат.

Директор представляє інтереси СТОВ «Маяк», виступає від його імені в державних органах, вирішує всі питання фінансово-господарської діяльності підприємства, тільки він має право першого підпису фінансових документів, укладає договори, угоди, контракти, видає довіреності, формує апарат управління, приймає і звільняє з роботи працівників, видає накази, розпорядження і дає вказівки, які обов'язкові для виконання всіма працівниками.

Сільськогосподарські угіддя – земельні угіддя, які систематично використовуються для одержання сільськогосподарської продукції. Ці угіддя є головним засобом в сільськогосподарському виробництві.

Структура земельних угідь відповідає напряму спеціалізації підприємства. Найефективнішим видом земельних угідь є рілля, від правильного використання якої залежать результати сільськогосподарського виробництва і соціальний розвиток підприємства.

Проведемо аналіз структури сільськогосподарських угідь у СТОВ «Маяк»

у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Склад і структура сільськогосподарських угідь СТОВ «Маяк»

Види земельних угідь	Роки						Відхилення	
	2020		2021		2022		Абсолютне (+, -)	Відносне %
	га	%	га	%	га	%		
Всього угідь	1261	100	1261	100	1261	100	0	0
з них:								
рілля	1043	82,71	1043	82,71	1043	82,71	0	0
сіножаті	173	13,72	173	13,72	173	13,72	0	0
пасовища	45	3,57	45	3,57	45	3,57	0	0

Джерело: сформовано автором за даними підприємства

Виконавши аналіз показників складу та структури сільськогосподарських угідь СТОВ «Маяк», можна зробити висновок, що дані значення не змінювалися протягом досліджуваного періоду.

Всього в розпорядженні підприємства налічується 1261 га. В структурі сільськогосподарських угідь 82,71% займає рілля, тобто 1043 га займають орні землі, решту займають сіножаття та пасовища (рис. 2.2).

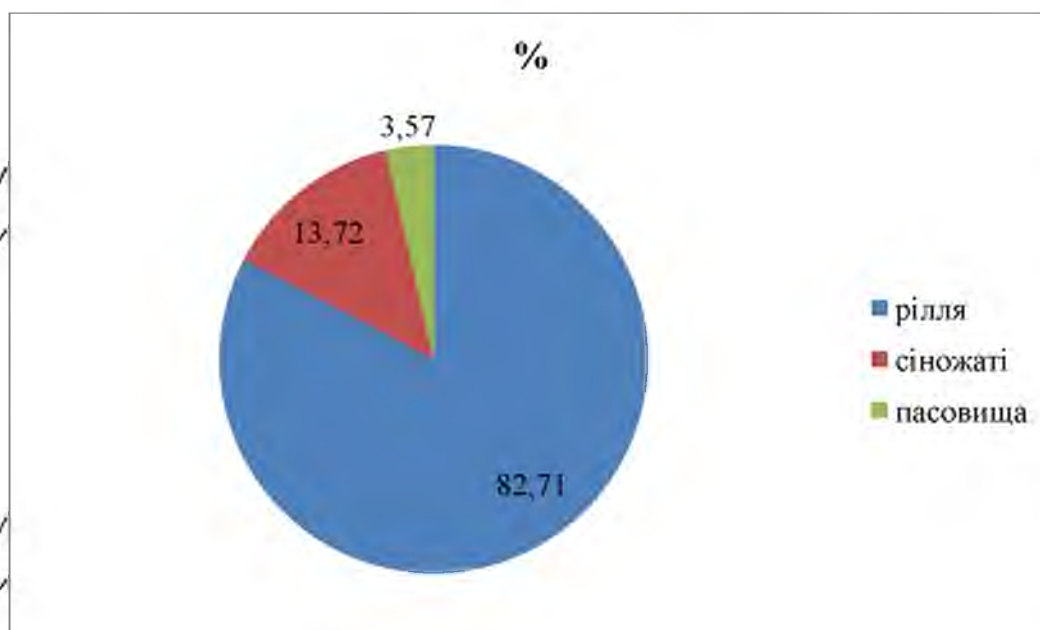

Рис. 2.2. Структура сільськогосподарських угідь СТОВ «Маяк» у 2022 р., %

%

Джерело: сформовано автором

Аналіз структури посівних площ СТОВ «Маяк» наведено в табл. 2.2.

НУБІП УКРАЇНИ

Таблиця 2.2
Структура посівних площ СТОВ «Маяк»

Показники	Роки						Відхилення	
	2020		2021		2022		Абсолютне (+, -)	Відносне %
	га	%	га	%	га	%		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Всього зернові і зернобобові	341	32,82	340	32,60	320	28,00	-21	-6,16
з них:								
пшениця озима	270	25,99	270	25,89	270	23,62	0	0
пшениця яра	10	0,96	6	0,58	10	0,87	0	0
ячмінь ярий	61	5,87	64	6,14	40	3,50	-21	-34,43
Кукурудза на зерно	250	24,06	301	28,86	387	33,86	137	54,8
Технічні культури – всього	448	43,12	402	38,55	436	38,15	-12	-2,68
з них:								
соя	312	30,03	165	15,82	176	15,40	-136	-43,59
сопнячник	135	12,99	180	17,26	260	22,75	125	92,59
ріпак	1	0,10	57	5,47	-	-	-	-
Всього	1039	100	1043	100	1143	100	104	10,01

Джерело: сформовано автором за даними підприємства

Структура посівних площ СТОВ «Маяк» вказує на те що, у 2020 році площа посівів становила 1039 га, а у 2022 році зросла до 1143 га, що свідчить про розширення діяльності підприємства.

Найбільшу питому вагу в структурі посівних площ за весь період займають посіви технічних культур (436 га). В 2022 році порівняно з 2020 роком площа посівів технічних культур зменшилася лише на 12 га або на 2,68%.

Для зниження витрат виробництва продукції рослинництва на ТОВ «Маяк» можна вжити наступних заходів:

- Знизити рівень споживання матеріальних ресурсів. Це можна зробити шляхом:

1. Впровадження нових технологій і обладнання, які дозволяють

використовувати матеріальні ресурси більш ефективно.

2. Оптимізації виробничих процесів.

3. Здійснення закупівель матеріальних ресурсів за більш вигідними цінами.

- Підвищити продуктивність праці. Це можна зробити шляхом:

1. Впровадження нових технологій і обладнання, які дозволяють підвищити продуктивність праці.
2. Оптимізації виробничих процесів.

3. Підвищення кваліфікації працівників.

- Знизити витрати на оплату праці. Це можна зробити шляхом:

1. Оптимізації штатного розпису.
2. Здійснення перегляду розмірів заробітної плати.

- Знизити рівень амортизації основних засобів. Це можна зробити шляхом:

1. Впровадження нових технологій і обладнання, які дозволяють використовувати основні засоби більш ефективно.

2. Оптимізації режиму роботи основних засобів.

Реалізація цих заходів дозволить ТОВ "Маяк" знижувати витрати виробництва продукції рослинництва та підвищувати свою конкурентоспроможність.

Таблиця 2.3
Аналіз витрат виробництва продукції рослинництва на ТОВ «МАЯК»

Показник	2022 рік	2021 рік
Загальні витрати, тис. грн.	9318	8500
Собівартість продукції, тис. грн.	8074	7500
Вартість одиниці продукції, грн.	8,6	8,8
Маржинальний прибуток, тис. грн.	1244	1000
Рентабельність продажів, %	13,4	11,8
Матеріальні витрати	65,0	62,5
Витрати на оплату праці	21,5	20,0

На основі додаткових показників можна зробити наступні висновки:

НУБІП України

- Собівартість продукції зростає з року в рік, що свідчить про підвищення витрат виробництва продукції.
- Вартість одиниці продукції зростає з року в рік, що також свідчить про підвищення витрат виробництва продукції.

- Маржинальний прибуток зростає з року в рік, що свідчить про підвищення ефективності виробництва продукції.

НУБІП України

- Рентабельність продажів зростає з року в рік, що свідчить про підвищення прибутковості виробництва продукції.

Для зниження витрат виробництва продукції рослинництва та підвищення рентабельності продажів можна вжити наступних заходів:

- Знизити рівень споживання матеріальних ресурсів.

НУБІП України

- Підвищити продуктивність праці.
- Знизити витрати на оплату праці.
- Знизити рівень амортизації основних засобів.

- Знизити рівень інших витрат.

Особливу увагу слід звернути на зниження рівня споживання матеріальних ресурсів, оскільки цей показник має найбільший вплив на собівартість продукції.

НУБІП України

2.2. Організація обліку витрат виробництва продукції рослинництва

Організація бухгалтерського обліку на підприємстві - це комплексне системне явище, яке включає в себе всі аспекти ведення бухгалтерського обліку, починаючи від визначення облікової політики та закінчуючи забезпеченням зберігання облікової документації.

Організація бухгалтерського обліку має дві основні цілі:

- Ефективне проведення бухгалтерського обліку, яке забезпечує:

1. достовірне відображення господарських операцій у бухгалтерському обліку;

2. своєчасне та об'єктивне формування фінансової звітності;

НУБІП України

3. дотримання вимог законодавства та нормативно-правових актів з бухгалтерського обліку.

- Подальший розвиток бухгалтерського обліку, який передбачає:

1. удосконалення облікової політики;
2. автоматизацію бухгалтерського обліку;
3. використання сучасних методів та технологій бухгалтерського обліку.

Впорядкування системи бухгалтерського обліку - це процес удосконалення її структури, процесів та методів, зокрема:

- Розробку та затвердження облікової політики, яка визначає основні засади та методи ведення бухгалтерського обліку на підприємстві.

- Забезпечення належної організації документообігу, який забезпечує своєчасне та якісне документування господарських операцій.

- Створення ефективної системи внутрішнього контролю, яка забезпечує достовірність бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

- Впровадження сучасних методів і технологій бухгалтерського обліку, які підвищують ефективність та якість ведення бухгалтерського обліку.

Таким чином, організація бухгалтерського обліку на ТОВ «МАЯК» є важливим завданням, яке забезпечує ефективне ведення бухгалтерського обліку та його подальше розвиток.

Облікова політика - це правила, за якими підприємство обліковує свої господарські операції та події. Вона визначає, як підприємство буде відображати свої активи, зобов'язання, капітал, доходи та витрати у фінансовій звітності.

Облікова політика впливає на різні рішення підприємства, на такі як фінансове планування, інвестиційні рішення або фінансову звітність.

Облікова політика ТОВ "Маяк" відповідає вимогам законодавства України та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Вона розроблена та затверджена на початку звітного періоду.

Основними положеннями облікової політики ТОВ "Маяк":

- Метод нарахування застосовується для обліку доходів та витрат.
- Метод FIFO застосовується для обліку запасів.
- Метод прямолінійної амортизації застосовується для списання вартості активів.

Облікова політика ТОВ "Маяк" забезпечує достовірне та збалансоване відображення фінансового стану та результатів діяльності підприємства.

Організація бухгалтерського обліку складається з трьох частин (рис. 2.2)

Рис. 2.2 Етапи організації бухгалтерського обліку

Джерело: сформовано автором

Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться у відповідності з чинним законодавством України та національних стандартів бухгалтерського обліку. Фінансова звітність складена згідно стандартів України. Амортизація нараховується прямолінійним методом. Вибуття запасів відображається за методом FIFO.

На підприємстві автоматизована форма обліку і у бухгалтерії СТОВ «Маяк» використовується для ведення фінансового обліку 4 офісних комп'ютера на яких програмне є забезпечення Windows 10.

Фінансовий облік на СТОВ «Маяк» ведеться за допомогою Програми BAS Бухгалтерія сільськогосподарського підприємства для України.

ВАС Бухгалтерія сільськогосподарського підприємства дозволяє не тільки співробітникам відділу бухгалтерії СТОВ «Маяк» вести контроль і облік фінансів і управлінської діяльності, але і значно полегшує та вдосконалює роботу іншого персоналу. Наприклад, штатний агроном може швидко і вчасно аналізувати списання всіх добрив і насіння.

Автоматизація сільського господарства також структурує контроль і облік пересування сільськогосподарського транспорту, дозволяє швидко формувати шляхові листи, вести облік палива. Крім цього ВАС Бухгалтерія містить набір стандартних функцій, таких як: нарахування і виплата заробітної плати, мотиваційні програми для співробітників, облік всіх фінансових надходжень, виконання банківських операцій, податковий облік і т.д. Природно, всі ці можливості адаптовані під дану бізнес нішу.

При веденні бухгалтерського обліку витрат обробка та оформлення первинних документів має велике значення для ведення безпомилкового та прозорого обліку. Технологічно бухгалтерський облік як процес розпочинається з виявлення, вимірювання і реєстрації фактів, дій і подій з метою отримання інформації про господарські операції. Документування – це основа бухгалтерського обліку, що передбачає відображення в документах всіх господарських операцій та фактів господарської діяльності. проте ми зосередимося на документуванні операцій, що підтверджують витрати.

У Положенні про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку № 88, зазначено, що первинні документи повинні бути складені у момент проведення кожної господарської операції або, якщо це неможливо, безпосередньо після її завершення.

Порядок документального оформлення господарських операцій та вимоги щодо складання документів регламентуються статтею 9 «Первинні облікові документи та реєстри бухгалтерського обліку» Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність України» від 16 липня 1999 р. № 996-ХІV.

Дані первинних документів про витрати СТОВ «Маяк», згруповані в Журнали обліку робіт і витрат.

Первинними документами, за допомогою яких відображають накопичення загальновиробничих витрат, є накладна, рахунок, видатковий касовий ордер (ВКО), виписка банку, авансовий звіт, розрахунок (довідка) бухгалтерії тощо.

Щомісячне списання загальновиробничих витрат за відповідним розподілом оформлюється довідкою (розрахунком) бухгалтерії.

Первинними документами при відображенні накопичення адміністративних витрат є накладна, рахунок, авансовий звіт, ВКО, розрахунок бухгалтерії тощо. Списання адміністративних витрат на фінансові результати оформлюється довідкою (розрахунком) бухгалтерії.

Первинними документами при відображенні накопичення витрат на збут є накладна, рахунок, ВКО, розрахунок бухгалтерії тощо. Списання витрат на збут на фінансові результати оформлюється довідкою (розрахунком) бухгалтерії.

Первинними документами при відображенні накопичення інших витрат операційної діяльності є накладна, акт про уцінку, інвентаризаційний опис, порівняльна відомість, розрахунок (довідка) бухгалтерії тощо. Списання інших витрат операційної діяльності на фінансові результати оформлюється довідкою бухгалтерії.

Документальне оформлення обліку витрат основної діяльності СТОВ «Маяк» наведено у табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Первинні документи з обліку витрат на виробництво продукції рослинництва

Категорія	Перелік документів
Документи з обліку витрат праці	Табель обліку робочого часу (ф. № П-5); Обліковий листок праці і виконаних робіт для бригади і індивідуальний (ф. № 66, ф. № 66а); Обліковий листок тракториста-машиніста (ф. № 67б)
Документи з обліку предметів праці	Лімітно-забірна картка на отримання матеріальних цінностей (ф. № ВЗСТ-1); Лімітно-забірна картка на отримання запасних частин (ф. № ВЗСТ-2); Акт на використання мінеральних, органічних і бактеріальних добрив та засобів хімічного захисту рослин (ф. № ВЗСТ-3);

НУБІП України

Продовження таблиці 2.4

Документи з обліку засобів праці	Акт на витрачання насіння і садивного матеріалу (ф. № ВЗСГ-4); Накладна внутрішньогосподарського призначення (ф. № ВЗСГ-8); Акт на списання виробничого і господарського інвентарю, малюнків і швидкозношуваних предметів (ф. № ВЗСГ-5); Розрахунок нарахування амортизації основних засобів та інших необоротних активів (ф. № ОЗСГ-5); Відомість нарахування амортизації основних засобів та інших необоротних активів, які надійшли або вибули (ф. № ОЗСГ-6)
Документи з обліку вартості робіт і послуг, виконаних сторонніми підприємствами і організаціями	Акт виконаних робіт

Джерело: сформовано автором

Для забезпечення первинного обліку витрат на СТОВ «Маяк» використовують уніфіковані первинні документи. Крім того, бухгалтерською службою на підприємстві здійснюються загальноприйняті розрахунки відрахувань на обов'язкове державне страхування, внесків до фондів соціального страхування, розрахунки собівартості реалізованої продукції тощо (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Характеристика фактографічної інформації, що використовується при обліку витрат СТОВ «Маяк»

Джерело інформації	Зміст інформації	Використання у обліковому процесі
Розрахунок амортизації основних засобів	Відомості про суми нарахованих амортизаційних відрахувань	Для обліку амортизації основних засобів
Джерело інформації	Зміст інформації	Використання у обліковому процесі
Розрахунково-платіжна відомість	Відомості про суми нарахованої заробітної плати. Одночасно проводиться розрахунок всіх утримань із	Для обліку витрат на оплату праці

Звіт про використання коштів, наданих на відрядження або під звіт	заробітної плати і визначається сума, що належить до видачі Відомості про розрахунки з підзвітними особами	Для обліку закупівлі матеріальних цінностей за готівку
---	---	--

Продовження таблиці 2.5

Акт на списання малоцінних та швидкозношуваних предметів	Відомості про найменування та суми МШП, що підлягають списанню на витрати підприємства	Для обліку малоцінних і швидкозношувальних предметів
Виписка банку	Відомості про рух коштів на поточному рахунку, в тому числі витрат на розрахунково-касове обслуговування	Для обліку інших операційних витрат
Акт списання бланків довіреностей	Відомості про списані бланки суворої звітності з підзвіту матеріально-відповідальних осіб	Для обліку надходження матеріальних цінностей від постачальників
Акти виконаних робіт	Відомості про суми наданих транспортних послуг	Для обліку витрат на послуги

Джерело: сформовано автором

Графік документообороту на СТОВ «Маяк» оформляється як схема або перелік робіт для створення, перевірки та обробки документів, що використовуються кожним підрозділом підприємства, а також усіма працівниками із зазначенням їх обов'язків та терміну виконання робіт.

НП(С)БО 16 передбачено розкриття складу інших операційних витрат у Примітках до річної фінансової звітності.

Первинними документами при відображенні накопичення фінансових витрат є ВКО, виписка банку, довідка бухгалтерії тощо. Списання витрат на фінансові результати оформлюється довідкою (розрахунком) бухгалтерії.

Зібрані витрати обліковуються на рахунку 23 «Виробництво» і використовуються для визначення фактичної собівартості готової продукції та собівартості незавершеного виробництва. Це визначення проводиться у відомості випуску готової продукції.

Для узагальнення інформації про прямі витрати в розрізі статей калькуляції та в розрізі видів продукції, що виготовляється використовують Відомість фактичних прямих витрат на виробництво готової продукції.

Для розподілу загальновиробничих витрат з метою списання їх на витрати виробництва продукції та на собівартість реалізованої продукції використовують Розрахунок розподілу загальновиробничих витрат.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

Для упорядкування документообороту з обліку витрат доцільним складання оперограми (табл. 2.6).

НУБІП України

Таблиця 2.6

Оперограма облікового процесу витрат операційної діяльності

№ п/п	Зміст робіт	Виконавці				
		Директор	Заст. директора по торгівлі	Головний бухгалтер	Робітники бухгалтерії	Бухгалтер з обліку витрат
1.	Формування загальногосподарської інформації, яка є основою виникнення витрат (договори про оренду, на надання послуг, покупка сертифікатів та ліцензій) і кошторисів витрат					
2.	Оформлення внутрішньої первинної документації з обліку витрат та обробка зовнішньої інформації					
3.	Формування журналу господарських операцій					
4.	Формування облікових регістрів по рахунках класу 8 і 9					
5.	Занесення даних в головну книгу					
6.	Складання звітності					
7.	Заповнення статистичної звітності					
8.	Затвердження форм звітності (оформлення підписів)					
9.	Здавання форм звітності в органи державної статистики та архів					

Джерело: сформовано автором

Розрахунок розподілу загальногосподарських витрат між виготовленими видами продукції застосовують для розподілу змінних і постійних розподілених загальногосподарських витрат з метою включення їх до собівартості окремих видів продукції.

Картки аналітичного обліку витрат виробництва об'єктів обліку витрат (видів продукції) застосовують для узагальнення інформації про витрати виробництва в розрізі видів продукції та статей калькуляції.

НУБІП України

Розрахунок фактичної собівартості готової продукції або відомість зведеного обліку витрат виробництва призначений для визначення фактичної собівартості в розрізі видів продукції та статей калькуляції.

2.3. Методики обліку витрат виробництва продукції рослинництва відповідно до облікової політики підприємства

Усі прямі витрати на рослинництво в СТОБ «Маяк» відображаються на субрахунку 231 «Рослинництво» у розрізі аналітичних рахунків: «Витрати на вирощування соняшнику», «Витрати на вирощування озимої пшениці» тощо.

За дебетом субрахунка 231 «Рослинництво» протягом року відображають прямі витрати на рослинництво з кредиту рахунків (субрахунків) 208 «Матеріали сільськогосподарського призначення», 66 «Розрахунки з оплати праці», 65 «Відрахування на соціальні заходи тощо», 91 «Загальновиробничі витрати» тощо. Зібрані на цьому рахунку витрати становлять фактичну собівартість продукції рослинництва.

Значну частину основних витрат, що стосуються вирощування сільськогосподарських культур, протягом року неможливо віднести на той чи інший об'єкт калькулювання. Тому такі витрати попередньо обліковують протягом року у складі загальновиробничих, а потім відносять на певні види сільськогосподарських культур шляхом розподілу.

Витрати і вихід продукції рослинництва обліковують на субрахунку рахунка 231. На дебеті цього субрахунка відображають витрати на виробництво, а по кредиту – вихід продукції; дебетове сальдо відображає незавершене виробництво у рослинництві.

Аналітичний облік витрат і виходу продукції рослинництва здійснюють відповідно до передбачених об'єктів в Особових рахунках підрозділу (орендаря) або у «Виробничому звіті по рослинництву». При калькулюванні собівартості окремих видів продукції рослинництва діє загальний принцип: для розрахунку

собівартості продукції беруться всі понесені на вирощування даної культури витрати за мінусом вартості побічної продукції. При цьому побічна продукція враховується лише в тому обсязі, який використовується в господарстві.

Аналітичний облік витрат рослинництва в СТОВ «Маяк» ведуть у розрізі статей витрат. Для складання калькуляції собівартості продукції рослинництва необхідно визначити за даними аналітичного обліку фактичні витрати на продукцію.

Після складання звітних (фактичних) калькуляцій планова собівартість продукції коригується до фактичної собівартості, враховуючи продукцію рослинництва на складі, реалізованої і відпущеної на відгодівлю худобі.

Облік витрат у рослинництві в бухгалтерському обліку відображається проведеннями у табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Облік витрат у рослинництві в СТОВ «Маяк»

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Д-т	К-т
1	Нараховано заробітну плату робітникам, зайнятим вирощуванням продукції рослинництва	23	661
2	Враховано відрахування на єдиний соціальний внесок	23	651
3	Придбання насіння від постачальників:	631	311
	– проведена оплата насіння сторонньої організації;	641	644
	– нараховано податковий кредит з ПДВ;	208	631
	– отримано й оприбутковано насіння для посадки;	644	631
	– врахований податковий кредит з ПДВ		
4	Списано насіння, витрачене для посіву	23	208
5	Списано добрива, використані для поліпшення родючості земель	23	208
6	Списано отрутохімікати, використані для боротьби із шкідниками і хворобами сільськогосподарських культур	23	208
7	Нараховано знос (амортизацію) основних засобів, використовуваних безпосередньо при підготовці площ	23	131
8	Списано бензин, використаний на роботу механізмів, що працювали безпосередньо при підготовці площ	23	203
9	Облік послуг сторонніх організацій:	23	631
	– врахована вартість послуг сторонніх організацій по електро-, тепло-, водо-і газопостачанню;	641	644
	– нарахований податковий кредит з ПДВ;	631	311

Джерело: сформовано автором

Для визначення фактичної собівартості одиниці продукції складається спеціальний розрахунок, в якому використовуються або показники умовної продукції, або затверджені по підприємству ставки питомої ваги собівартості виду продукції у загальній собівартості виробництва.

Виробнича собівартість продукції за видами сільськогосподарських культур визначається:

- а) зерна, насіння соняшнику – франко-тін (франко-місце зберігання);
- б) соломи, сіна – франко-місце зберігання;
- в) цукрових буряків, картоплі, баштанних культур, овочів, маточників цукрових буряків, коренеплодів – франко-поле (франко-місце зберігання);
- г) зеленої маси на корм – франко-місце споживання.

Усі наступні витрати на виконання операцій з підготовки продукції до реалізації та її проведення відносяться на витрати зі збуту.

2.4. Формування облікової та звітної інформації про витрати виробництва для потреб управління

Інформація про витрати наводиться в розділі I «Фінансові результати» форми № 2. Основним нормативним документом, яким може керуватися підприємство при відображенні витрат у звітності, є Методичні рекомендації № 433 та НП(С)БО 16 «Витрати».

Покажемо в табл. 2.8, як відображаються найпоширеніші в діяльності підприємств доходи в розрізі рядків форми № 2.

Таблиця 2.8

Порядок відображення витрат у формі № 2

Назва рядка	Код рядка	Формування	Примітки
I «Фін результати»			
Собівартість реалізованої продукції	2050	Обор.Дт субрах. 901, 902, 903	Визначення собівартості реалізованої продукції, робіт або послуг здійснюється за допомогою НП(С)БО 9, НП(С)БО 16, НП(С)БО 30

Продовження таблиці 2.8

Адмін витрати	2130	Обор Кт 92 із Дт 791	Реєструють загальні витрати, що відносяться до управління та обслуговування підприємства. Наприклад: витрати на зв'язок, оподаткування та збори, витрати на службові відрядження, винагороди за юридичні та аудиторські послуги та інші.
Витрати збут	2150	Обор Кт 93 із Дт 791	Відображають витрати, пов'язані із реалізацією продукції або товарів підприємства. Це включає витрати на утримання відділів, що займаються збутом продукції або товарів, рекламні витрати, доставку продукції споживачам та інше.
Інші опер. витрати	2180	Обор. Кт 94 з Дт 791	Відображаються витрати, які не включені до собівартості продукції, але виникають під час операційної діяльності підприємства. Ці витрати охоплюють собівартість реалізованих виробничих запасів, необоротних активів, утримуваних для продажу та групи вибуття; резерви на сумнівні борги і списання безнадійної дебіторської заборгованості відповідно до Національних (Світових) стандартів бухгалтерського обліку (10); втрати від знецінення запасів; операційні валютні різниці; економічні (фінансові) санкції; резерви для покриття майбутніх операційних витрат, а також інші витрати, які виникають під час операційної діяльності підприємства (за винятком витрат, які включаються в собівартість продукції, товарів чи послуг).
Витрати які оцінюються за справедливою вартістю	2181	Обор. Дт 940 Кт 100, 21, 27, 161, 163	Додаткова стаття Звіту Витрати, які виникають внаслідок зміни вартості різноманітних активів (фінансових інструментів, інвестиційної нерухомості, біологічних активів та інших), які оцінюються на основі їх справедливої вартості. У разі підприємств, що спеціалізуються на торгівлі цінними паперами, ця стаття відображає витрати внаслідок зміни вартості фінансових інструментів, які оцінюються за їх справедливою вартістю.
Витрати від первісного визнання	2182	Обор. Дт 940 Кт 23	Додаткова стаття Звіту Витрати, які виникають при спочатковому визнанні біологічних активів та продукції сільськогосподарського походження, отриманих в результаті сільськогосподарської діяльності.
Фін. Витрати	2250	Обор. Дт 792 з Кт 95	Відображають витрати, пов'язані з відсотками та іншими витратами підприємства, за винятком фінансових витрат, які враховуються у вартості кваліфікаційних активів відповідно до НП(С)БО 31.

Продовження таблиці 2.8

Втрати від участі в капіталі	2255	Обор з Кт 96 Дт 792	Показують втрати від інвестицій в асоційовані, дочірні чи спільні підприємства, облік яких здійснюється за методом участі в капіталі.
Інші витрати	2270	Обор з Кт 97 Дт 793	Фіксують собівартість реалізації фінансових інвестицій; втрати від неопераційних курсових різниць; втрати від уцінки фінансових інвестицій та необоротних активів; витрати підприємств (крім тих, основною діяльністю яких є торгівля цінними паперами) від зміни балансової вартості фінансових інструментів, які оцінюються за справедливою вартістю; інші витрати, які виникають під час господарської діяльності (крім фінансових витрат), але не пов'язані з операційною діяльністю підприємства
Витрати з податку на прибуток	2300	Обор. Дт суб. 793 із Кт 981 або обороти за Дт суб 981 Кт суб 793 (дохід)	Наводять суму витрат (доходу) з податку на прибуток, визначену згідно з НП(С)БО 17

Джерело: сформовано автором

Таким чином, можна зробити висновок, що «Звіт про фінансові результати» (форма № 2) має достатню інформативність про суми витрат, отриманих суб'єктом господарювання від операційної діяльності.

Склад та періоди подання звітності СТОВ «Маяк» представлено у табл. 2.9

Таблиця 2.9

Склад та періоди подання звітності СТОВ «Маяк»

Назва форми звітності	Періоди подання	
	За квартал	За рік
Баланс (форма № 1)	+	+
Звіт про фінансові результати (форма № 2)	+	+
Звіт про рух грошових коштів (форма № 3)	+	+
Звіт про власний капітал (форма № 4)	-	+
Примітки до річної фінансової звітності (форма № 5)	-	+
Інформація за сегментами (форма № 6)	-	+

Джерело: сформовано автором

СТОВ «Маяк» подає квартальну та річну фінансову звітність таким користувачам:

– органам, до сфери управління яких вони належать;
 – трудовим колективам на їх вимогу;
 – власникам (засновникам) відповідно до установчих документів;

– органам державної статистики;

– органам державного казначейства або місцевим фінансовим органам

(щодо використання бюджетних асигнувань);

– іншим користувачам згідно з законодавством (зокрема, Національному банку, Державній комісії з цінних паперів та фондового ринку).

До річного звіту СТОВ «Маяк», як і до квартального, додається пояснювальна записка. Податковий звіт про використання коштів СТОВ «Маяк» подається щоквартально не пізніше 40 днів після закінчення звітного кварталу.

Податкова декларація з податку на додану вартість подається щомісячно не пізніше 20 числа місяця, наступного за звітним та щоквартально, протягом 40 днів після закінчення звітного кварталу.

2.5. Напрямки удосконалення обліку витрат виробництва продукції рослинництва в умовах розвитку IT-технологій

Для удосконалення методики обліку витрат та фінансових результатів операційної діяльності підприємства вважаємо за необхідним відображення даних результатів за міжнародними стандартами.

Процес переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності зазвичай є доволі складним, адже вимагає залучення значної кількості коштів, ресурсів, витрат часу тощо.

Враховуючи вимоги Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та Міжнародних стандартів фінансової звітності, визначимо організаційні етапи процесу переходу до застосування міжнародних стандартів (табл. 2.10)

НУБІП України

Таблиця 2.10

Організаційні етапи процесу переходу до застосування міжнародних стандартів фінансової звітності на СТОВ «Маяк»

Етап	Сутність
1. Ознайомлення із стандартами міжнародної фінансової звітності	Спеціалісти підприємства вивчають МСФЗ і знаходять основні відхилення від них у поточному бухгалтерському обліку, а також визначають стандарти, якими компанія змогла б керуватися при складанні звітності
2. Організаційний етап, пов'язаний із складанням облікової політики МСФЗ	На початку трансформації звітності за міжнародними стандартами важливим кроком є вибір облікової політики з урахуванням положень міжнародних стандартів фінансової звітності
3. Введення альтернативних варіантів обліку	Підприємство повинно визначити і вказати один з методів обліку, міжнародні стандарти передбачають можливість вибору в обліковій політиці підходів до обліку деяких операцій і подій, при цьому один підхід називають основним, а інший – дозволеним альтернативним
4. Розрахунки відповідних статей для включення у звітність за МСФЗ	Необхідно провести аудит для усунення помилок в першоджерелі, щоб потім не копіювати ці помилки у звітності за МСФЗ

Джерело: сформовано автором

Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку, створення відповідних умов для правильного ведення обліку та формування фінансової звітності здійснюється бухгалтерською службою під керівництвом головного бухгалтера. Головний бухгалтер СТОВ «Маяк» має бути обізнаним у всіх аспектах ведення обліку за міжнародними стандартами, оскільки від нього залежить правильність та достовірність відображення інформації у фінансовій звітності.

Таким чином, необхідно привести облік відповідно до вимог міжнародних стандартів з проходження головним бухгалтером навчання (це можуть бути спеціальні курси, семінари, тренінги тощо). Мета навчання – отримання теоретичних і практичних навичок в організації та ведення бухгалтерського обліку, складання й подання фінансової звітності за міжнародними стандартами фінансової звітності.

Беручи до уваги, широкі функціональні можливості розглянутої системи міжнародних стандартів бухгалтерського обліку пропонуємо впровадити в

практичну діяльність СТОВ «Маяк» структуру системи розподіленого ведення електронного документообігу, яка об'єднує всі блоки інформаційної системи бухгалтерського обліку та базується на використанні програмної системи «Спрут» (рис. 2.3).

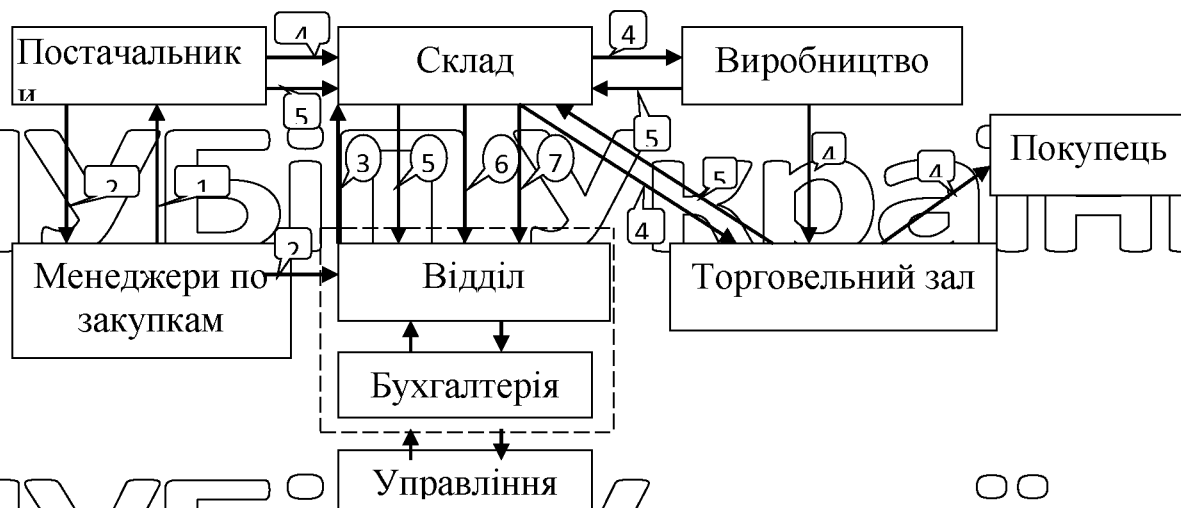

Рис. 2.3. Система електронного документообігу.

- 1 – замовлення товару
- 2 – підтвержене постачальником замовлення
- 3 – заявка на приймання товару на склад
- 4 – товар
- 5 – накладна постачальника на отриманий товар
- 6 – заявка на отримання товару зі складу

Джерело: сформовано автором

Впровадження запропонованої системи електронного документообігу, при взаємодії з постачальниками мережі дозволить перевести в електронний формат наступні типи первинних документів:

1. Замовлення – звичне «замовлення на постачання товарів». Відправляється із підприємства роздрібної торгівлі постачальнику. У документі вказується час в який постачальник зобов'язується доставити товар в задану точку, найменування товарів, а також ціни на товари.

2. Повідомлення про відвантаження товарів – документ відправляється постачальником у бік підприємства роздрібної торгівлі. В ньому вказується асортимент товару, який відправляється, його кількість і вартість.

3. Повідомлення про отримання – документ відправляється з боку підприємства роздрібної торгівлі постачальнику. В повідомленні вказується асортимент товару, який надійшов, в разі пошкодження товару, вказується кількість пошкодженого товару тощо.

4. Рахунок на оплату товарів – служить інструментом для погодження цін.

Рахунок повинен обов'язково бути підписаний електронним цифровим підписом підприємства, який надається авторизованим центром сертифікації.

У м. Києві пропонується ряд онлайн-тренінгів та семінарів з вивчення міжнародних стандартів фінансової звітності. В табл. 2.11 зведемо основні дані щодо проходження онлайн-тренінгу головним бухгалтером СТОВ «Маяк» та оберемо найоптимальніший варіант.

Таблиця 2.11
Пропозиції компаній щодо навчання міжнародним стандартам фінансової звітності

Компанія	Суть тренінгу	Програма тренінгу	Вартість грн. на 1 особу
Прінсіпл Бізнес	Обсяг курсу (18 занять по 2 години); У ході навчання розглядаються питання, що виникають при ухваленні рішення про застосування МСФЗ в організації, практичні сторони впровадження МСФЗ, необхідних обсягів фінансових інвестицій для переходу на МСФЗ	1. Система фінансової звітності МСФЗ; 2. Впровадження МСФЗ: роль менеджерів компанії; можливі варіанти впровадження; обсяг і необхідність фінансових інвестицій, тимчасових ресурсів при переході; необхідність підвищення кваліфікації співробітників організації; 3. Порівняльний аналіз положень правил українського бухгалтерського обліку із правилами МСФЗ	17000
Естетика учбовий центр	Курс орієнтований на: керівників компанії, фінансових директорів і контролерів, керівників фінансово-економічних служб, економістів, аналітиків і фінансистів підприємств і холдингів, головних бухгалтерів і бухгалтерів, менеджерів середньої ланки	МСФЗ 1, 7, 8, 5, 10, 34, 14, 24, 16, 38, 36, 23, 40, 2, 19, 26, 11, 33, 12, 32, 39, 37, 21, 3, 27, 28, 31	17000
Прайм	Курс орієнтований на: фінансових директорів і	МСФЗ 1, 7, 8, 5, 10, 34, 14, 24, 16, 38, 36, 23, 40, 2, 19, 26, 11, 33, 12,	21000

Джерело: сформовано автором

Враховуючи невеликий бюджет компанії на навчання головного бухгалтера, обираємо першу консалтингову компанію з онлайн-тренування «Прінсіпл Бізнес».

Після проходження головним бухгалтером навчання важливим є навчання й ознайомлення всіх співробітників бухгалтерської служби з особливостями ведення обліку за міжнародними стандартами, зокрема: з методичними та практичними аспектами, відмінностями від вимог національних стандартів, правильним розумінням інформації. Пропонується провести таке навчання також силами консалтингової компанії.

З компанії «Прінсіпл Бізнес» буде запрошено консультанта, який проводитиме онлайн-навчання 2 рази на тиждень з 18.30 до 21.30. Вартість навчання складе 15000 грн. При цьому навчатимуться два бухгалтери. Таким чином, загальний бюджет на навчання становить 30000 грн.

При виборі облікової політики з урахуванням положень міжнародних стандартів фінансової звітності на СТОВ «Маяк» важливо володіти основними принципами МСФЗ 1 «Подання фінансової звітності», який визначає облікову політику як сукупність конкретних принципів, припущень, правил підходів, прийнятих компанією для підготовки та подання фінансової звітності.

Національні й міжнародні стандарти визначають в обліковій політиці принципи бухгалтерського обліку та фінансової звітності, вони схожі між собою, але мають і свої особливості, більш того, міжнародні стандарти крім принципів виділяють ще й допущення. Тому пропонується привести систему принципів на СТОВ «Маяк» до єдиної класифікації. Це стосується також й вимог до ведення бухгалтерського обліку.

Наступним етапом зближення національної облікової політики з міжнародною можна назвати введення альтернативних варіантів обліку.

Облікові політики, що СТОВ «Маяк» використовує в своєму балансі за МСФЗ на початок періоду, відрізняються від тих політик, які вона використовувала на цю саму дату, використовуючи попередні стандарти обліку.

Оскільки в СТОВ «Маяк» ще проходить навчання головного бухгалтера і він не в змозі буде коректно скласти звітність, доцільним було б залучення сторонніх фахівців з аудиторських фірм, а саме з компанії «Прінсіпл Бізнес».

Отже, в табл. 2.12 зведемо основні дані щодо напрямів удосконалення документального оформлення господарської діяльності СТОВ «Маяк».

Таблиця 2.12

Напрями удосконалення документального оформлення господарської діяльності СТОВ «Маяк»

№	Напрямок удосконалення	Механізм та мета реалізації
1	Уніфікація і стандартизація документального оформлення господарської діяльності	Скорочення кількості первинних документів
2	Спрощення техніки технології записів у документах, оцінка внутрішнього змісту документів	Полегшення процесу документування шляхом розробки системи шрифтів та їх використання при заповненні відповідних реквізитів у документах
3	Застосування перманентної (постійної) інвентаризації	Постійно діюча на підприємстві інвентаризаційна комісія піддає перевірку фактичну наявність окремих видів майна та стану фінансових зобов'язань на певну критичну дату
4	Складання форм внутрішньогосподарської звітності	Можливість оцінювати та контролювати, а також на певний період, прогнозувати та планувати виробничо-господарську діяльність підприємства та його структурних підрозділів
5	Впорядкування документообігу та формування правильних документопотоків	Всі однорідні документи повинні бути зосереджені в структурному відділі (бухгалтерії, плановому відділі та ін.). Підприємству необхідна достовірна і оперативна інформація, тому досить важливим параметром, який впливає на результативність всієї системи

Джерело: сформовано автором

Необхідно укладати договір саме на консультації по порядку трансформації звітності, а не на саму трансформацію. Таке рішення має дві важливі переваги: по-перше, співробітники компанії, відповідальні за підготовку МСФЗ звітності, отримують реальні знання та навички, по-друге, скорочується обсяг послуг, що надаються консалтинговою компанією. Вартість послуги 15000 грн. Таким чином, враховуючи витрати, бюджет складе 45000 грн.

На етапі розрахунків відповідних статей для включення у звітність за МСФЗ необхідно провести її аудит для усунення помилок в першоджерелі. Усі

примітки та поправки повинні бути розкриті й зрозумілі. При цьому рекомендується створити таблицю відповідності, в яку заносити коригування, що відображали б відмінності обліку за МСФЗ та П(С)БО.

Пакет річної фінансової звітності відповідно до МСФЗ, складається зі звіту про фінансовий стан на кінець періоду, звіту про сукупні прибутки та збитки за період, звіту про зміни у власному капіталі за період, звіту про рух грошових коштів за період, приміток, що містять стислий виклад суттєвих облікових політик та інші пояснювальні примітки та звіт про фінансовий стан на початок найбільш раннього порівняльного періоду тощо.

Таким чином, організація роботи з переходу СТОВ «Маяк» на використання МСФЗ за запропонованими етапами, значно полегшить і прискорить цей процес.

Отже, усі запропоновані заходи щодо документального оформлення господарської діяльності СТОВ «Маяк» дозволять оптимізувати цей процес, прискорити документообіг на підприємстві, уникнути зайвої втрати часу та помилкових тверджень.

Висновки до 2 розділу

Здійснивши дослідження з економічної характеристики СТОВ «Маяк» та методики здійснення обліку витрат на виробництво продукції рослинництва можна дійти до наступних висновків:

1. СТОВ «Маяк» займається вирощуванням зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур; вирощування овочів і баштанних культур, коренеплодів і бульбоплодів, зерняткових і кісточкових фруктів, ягід, горіхів, інших плодівих дерев і чагарників.

2. Дослідивши структура сільськогосподарських угідь СТОВ «Маяк» можна сказати що більшість угідь – рілля, а саме 82,71%. Проаналізувавши структура посівних площ можна дійти до висновку що підприємство найбільше в 2021 та 2022 році займається вирощування кукурудзи, пшениці озимої та соняшнику, а в 2020 році досить велику часту виробництва займає соя.

3. Ведення бухгалтерського обліку в СТОВ «Маяк» здійснюється відповідно до чинного законодавства України за комп'ютерною формою обліку бухгалтерською службою на чолі з головним бухгалтером. Організацію бухгалтерського обліку на підприємстві здійснює виконавчий директор.

4. Інформація про витрати наводиться в розділі I «Фінансові результати» форми № 2. Основними нормативними документами, якими може керуватися підприємство при відображенні витрат у звітності, є Методичні рекомендації № 433, а також НБ(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та НП(С)БО 16 «Витрати».

5. Для покращення методики обліку витрат та фінансових результатів операційної діяльності підприємства, ми вважаємо за важливе переходити на використання міжнародних стандартів для відображення результатів. Процес переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності зазвичай виявляється складним, оскільки вимагає значних витрат фінансових, часових та інших ресурсів.

6. Необхідно привести облік у відповідність із вимогами міжнародних стандартів, через навчання та підвищення кваліфікації головного бухгалтера (це можуть бути спеціальні курси, семінари, тренінги тощо). Мета такого навчання полягає у отриманні теоретичних знань та практичних навичок щодо організації та ведення бухгалтерського обліку, а також уміння складати та представляти фінансову звітність відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності.

7. Для обліку витрат виробництва продукції рослинництва на підприємстві використовуються сучасні методи та технології бухгалтерського обліку, зокрема комп'ютерна програма "BAS Бухгалтерія".

Два головних програмних продукти, які використовуються, це "BAS Бухгалтерія", також можна віднести до полегшення роботи, включивши в роботу "M.E.Doc" і вони відіграватимуть важливу роль у полегшенні та оптимізації процесів бухгалтерського обліку та підготовки фінансової звітності.

НУБІП України

РОЗДІЛ 3

НУБІП України

ДІЄВІСТЬ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ

3.1. Оцінка ефективності організації внутрішнього контролю витрат виробництва продукції рослинництва у підприємстві

НУБІП України

Внутрішній контроль - це система заходів, спрямованих на забезпечення ефективного управління суб'єктом господарювання. Він є невід'ємною частиною корпоративного менеджменту та сприяє досягненню поставлених цілей.

Ефективність фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання залежить від того, наскільки ефективно працює система внутрішнього контролю. Внутрішній контроль забезпечує достовірність бухгалтерського обліку та фінансової звітності, а також запобігає ризикам фінансових втрат.

Інтеграція внутрішнього контролю з управлінським обліком, фінансово-економічним аналізом дозволяє покращити якість управління підприємством. Внутрішній контроль забезпечує достовірність інформації, на основі якої здійснюється управління та фінансово-економічний аналіз. У свою чергу управління та фінансово-економічний аналіз допомагають виявляти резерви підвищення ефективності діяльності підприємства.

Внутрішній контроль сприяє пошуку та мобілізації резервів економії ресурсів, зниженню собівартості та підвищенню конкурентоспроможності продукції, товарів, послуг. Він дозволяє виявити та усунути непродуктивні витрати, підвищити ефективність використання ресурсів та підвищити конкурентоспроможність підприємства.

Ось конкретні приклади того, як внутрішній контроль може сприяти підвищенню ефективності діяльності підприємства:

НУБІП України

1) Внутрішній контроль може допомогти виявити та усунути непотрібні витрати. Наприклад, підприємство може виявити, що воно витрачає надто багато на транспортні витрати або на оплату праці. Виявлені резерви економії можуть бути використані для підвищення прибутку або зниження цін.

2) Внутрішній контроль може допомогти підвищити ефективність використання ресурсів. Наприклад, підприємство може розробити систему контролю над запасами, яка допоможе уникнути їх надмірних запасів чи нестачі. Це може допомогти підприємству заощадити гроші та підвищити ефективність виробництва.

3) Внутрішній контроль може допомогти підвищити конкурентоспроможність підприємства. Наприклад, підприємство може розробити систему контролю якості продукції, яка допоможе забезпечити її відповідність вимогам споживачів. Це може допомогти підприємству залучити нових клієнтів та підвищити свою частку ринку.

Мета внутрішнього контролю продукції рослинництва на ТОВ "Маяк" - це забезпечення достовірності та обґрунтованості фінансової звітності, запобігання ризикам фінансових втрат, виявлення резервів підвищення ефективності виробництва та підвищення конкурентоспроможності продукції.

Конкретні завдання внутрішнього контролю продукції рослинництва на ТОВ "Маяк" включають:

- Перевірку дотримання облікової політики та процедур бухгалтерського обліку.
- Перевірку достовірності та повноти відображення інформації про витрати виробництва продукції рослинництва у фінансовій звітності.
- Аналіз ефективності використання ресурсів виробництва.
- Виявлення резервів підвищення продуктивності праці та зниження собівартості продукції.
- Моніторинг дотримання вимог законодавства та нормативно-правових актів у сфері виробництва продукції рослинництва.

Внутрішній контроль на ТОВ "Маяк" здійснюється системою контрольних заходів, які включають:

- Систему документообігу.
- Система внутрішнього аудиту.

Система документообігу забезпечує своєчасне та якісне документування господарських операцій, пов'язаних з виробництвом продукції рослинництва.

Система внутрішнього аудиту забезпечує регулярний контроль за дотриманням облікової політики, процедур бухгалтерського обліку та ефективності використання ресурсів виробництва.

Внутрішній контроль продукції рослинництва на ТОВ "Маяк" є важливим елементом управління підприємством, що сприяє підвищенню ефективності його діяльності.

Додатково можна додати, що внутрішній контроль продукції рослинництва на ТОВ "Маяк" спрямований на:

- Забезпечення достовірності та обґрунтованості фінансової звітності, що є необхідною умовою для отримання кредитів від банків та інших фінансових установ.
- Підвищення конкурентоспроможності продукції, що досягається шляхом виявлення резервів підвищення продуктивності праці та зниження собівартості продукції.
- Попередження кризових ситуацій, які можуть виникнути внаслідок несвоєчасного виявлення та усунення недоліків у виробництві продукції рослинництва.

Облік витрат є важливим елементом бухгалтерського обліку, оскільки дозволяє підприємствам отримувати інформацію про витрати на виробництво, реалізацію продукції (товарів, робіт, послуг), а також про інші витрати, пов'язані з господарською діяльністю.

План рахунків бухгалтерського обліку є основою для групування та узагальнення інформації про витрати. Він визначає структуру обліку витрат, а також порядок відображення їх у бухгалтерському обліку.

Удосконалення ідентифікації складових елементів витрат у системі обліку є важливою задачею, оскільки дозволяє підприємствам отримувати більш точну та достовірну інформацію про витрати.

Для вдосконалення ідентифікації складових елементів витрат у системі обліку пропонується внести зміни до Робочого плану рахунків. Ці зміни повинні бути спрямовані на:

- Розширення номенклатури рахунків витрат.
- Уточнення назв та змісту рахунків витрат.

- Встановлення більш чітких критеріїв віднесення витрат до різних елементів витрат.

Таблиця 3.1

Внутрішній контроль витрат виробництва продукції

Культура	2022 рік	2021 рік	Аналіз
Озима пшениця	Матеріальні витрати (70,0%)	Матеріальні витрати (68,0%)	Питома вага матеріальних витрат зросла на 2,0%, що свідчить про зростання цін на матеріальні ресурси, які використовуються у виробництві пшениці.
Кукурудза	Матеріальні витрати (65,0%)	Матеріальні витрати (62,0%)	Питома вага матеріальних витрат зросла на 3,0%, що свідчить про зростання цін на матеріальні ресурси, які використовуються у виробництві кукурудзи.
Ріпак	Матеріальні витрати (60,0%)	Матеріальні витрати (58,0%)	Питома вага матеріальних витрат зросла на 2,0%, що свідчить про зростання цін на матеріальні ресурси, які використовуються у виробництві ріпаку.
Соняшник	Матеріальні витрати (55,0%)	Матеріальні витрати (53,0%)	Питома вага матеріальних витрат зросла на 2,0%, що свідчить про зростання цін на матеріальні ресурси, які використовуються у виробництві соняшника.

У 2022 році порівняно з 2021 роком питома вага матеріальних витрат у загальних витратах виробництва всіх досліджуваних культур зростає. Це свідчить про зростання цін на матеріальні ресурси, які використовуються у виробництві сільськогосподарської продукції.

Для зниження питомої ваги матеріальних витрат у загальних витратах виробництва продукції необхідно вжити заходів щодо зниження цін на матеріальні ресурси, а також підвищення ефективності їх використання.

- Недотримання облікової політики та процедур бухгалтерського обліку. Наприклад, якщо підприємство не враховує всі матеріальні витрати, то це може призвести до заниження собівартості продукції та, відповідно, підвищення коефіцієнта матеріаловіддачі.

- Неefективне використання ресурсів виробництва. Наприклад, якщо підприємство не має ефективної системи управління запасами, то це може призвести до надмірних запасів, які будуть простоювати та псуватися.

- Зростання цін на матеріальні ресурси. Цей фактор також може призвести до зниження коефіцієнта матеріаловіддачі, оскільки підприємство витратить більше грошей на закупівлю матеріальних ресурсів.

Для підвищення коефіцієнта матеріаловіддачі ТОВ "Маяк" необхідно вжити наступних заходів:

- Удосконалити облікову політику та процедури бухгалтерського обліку. Це можна зробити, зокрема, шляхом розробки та впровадження системи контролю за матеріальними витратами.

- Покращити ефективність використання ресурсів виробництва. Це можна зробити, зокрема, шляхом впровадження ефективних систем управління запасами, контролю за витратами на виробництво та підвищенням продуктивності праці.

- Вжити заходів щодо зниження цін на матеріальні ресурси. Це можна зробити, зокрема, шляхом диверсифікації постачальників, пошуку більш дешевих матеріалів та переговорів із постачальниками щодо зниження цін.

3.2. Методика проведення внутрішнього контролю витрат виробництва продукції рослинництва та її вплив на результати діяльності суб'єкта господарювання

Процедура контролю в СТОВ «Маяк» полягає в паралельному виконанні обліково-контрольних дій щодо матеріальних витрат у рослинництві відділом фінансового обліку (бухгалтерією).

Обліково-контрольні завдання бухгалтерії в цьому напрямі полягають у виконанні функцій з обліку витрат, передбачених обліковою політикою підприємства (рис. 3.1).

Зокрема, на першому етапі порядку контролю вони включають безперервне фіксування протягом звітного періоду на рахунку обліку всіх придбаних (вироблених) товарно-матеріальних цінностей, із одночасним внесенням їх суми в відомості. Бухгалтерія паралельно фіксує факти придбання матеріалів у розрізі кількісних і вартісних показників (у хронологічному порядку) у внутрішньому реєстрі закупівель.

За результатами цього першого етапу здійснюється порівняння вартості придбаних матеріалів, за даними бухгалтерського обліку (відображені на рахунках матеріалів), з інформацією управлінського обліку про суму закупівель матеріалів (відображені на рахунку закупівель).

Документальним підтвердженням такої інформації є Рахунки та реєстри обліку товарно-матеріальних запасів та спеціальний управлінський реєстр закупівель товарно-матеріальних запасів.

Другий етап контролю пов'язаний з повним і безперервним відображенням у фінансовому обліку протягом звітного періоду фактів вибуття товарно-матеріальних цінностей (з застосуванням прийнятих на підприємстві методів – ідентифікованої, середньозваженої собівартості, Фіфо тощо. Наприкінці звітного періоду за даними бухгалтерського обліку визначається сальдо за рахунками обліку матеріалів.

У функції обліку на цьому етапі включають щомісячну фактичну інвентаризацію залишків товарно-матеріальних запасів за групами, встановлення інвентаризаційної суми залишків товарно-матеріальних запасів, із застосуванням прийнятої в обліковій політиці підприємства методології обліку списання запасів (ідентифікованої собівартості, Фіфо тощо). Проведення щомісячної інвентаризації є специфічним контрольним заходом обліку, спрямованим на виявлення відхилень та незафіксованих в обліку витрат товарно-матеріальних цінностей.

Внутрішній контроль впливає на результати діяльності ТОВ "Маяк" у декількох напрямках:

- Покращення ефективності використання ресурсів. Внутрішній контроль допомагає ТОВ "Маяк" ефективно використовувати свої ресурси, запобігаючи їх втратам та непродуктивному використанню. Наприклад, система внутрішнього контролю може включати в себе такі заходи, як:

- Контроль над закупівлями та витратами.
- Контроль над товарно-матеріальними цінностями.
- Контроль над трудовими ресурсами.

- Зменшення ризиків. Внутрішній контроль допомагає ТОВ "Маяк" зменшити ризики, пов'язані з його діяльністю. Наприклад, система внутрішнього контролю може включати в себе такі заходи, як:

- Контроль над фінансовими операціями.
- Контроль над інформаційними системами.
- Контроль над дотриманням законодавства.

- Покращення якості інформації. Внутрішній контроль допомагає ТОВ "Маяк" отримувати точну та достовірну інформацію про свою діяльність. Така інформація є важливою для прийняття ефективних управлінських рішень.

Вплив внутрішнього контролю на результати діяльності ТОВ "Маяк" можна оцінити на основі таких показників, як:

- Показники ефективності використання ресурсів:

- Рівень рентабельності продажів.
- Рівень оборотності активів.

- Показники фінансової стійкості:

- Коефіцієнт поточної ліквідності.
- Коефіцієнт співвідношення власного капіталу та зобов'язань.

Впровадження ефективної системи внутрішнього контролю може призвести до значного поліпшення результатів діяльності ТОВ "Маяк". Однак, для того, щоб внутрішній контроль був ефективним, він повинен бути своєчасно адаптований до змін у діяльності підприємства.

Вважаємо, що внутрішній контроль може вплинути на результати діяльності ТОВ "Маяк":

- Покращення ефективності використання ресурсів. Система внутрішнього контролю може допомогти ТОВ "Маяк" зменшити витрати на закупівлі, шляхом проведення конкурсів серед постачальників та контролю за дотриманням встановлених процедур закупівлі.
- Зменшення ризиків. Система внутрішнього контролю може допомогти ТОВ "Маяк" зменшити ризик шахрайства, шляхом встановлення чітких процедур доступу до фінансових даних та проведення аудиту внутрішніх процедур. Також система внутрішнього контролю може допомогти ТОВ "Маяк" зменшити ризик неплатежів, шляхом проведення перевірки кредитоспроможності контрагентів.
- Покращення якості інформації. Система внутрішнього контролю може допомогти ТОВ "Маяк" отримувати точну та достовірну інформацію про свою діяльність, шляхом встановлення чітких процедур підготовки фінансової звітності та проведення аудиту фінансової звітності.

Дієвий внутрішній контроль є важливим інструментом, який може допомогти ТОВ "Маяк" досягти своїх цілей та підвищити ефективність своєї діяльності.

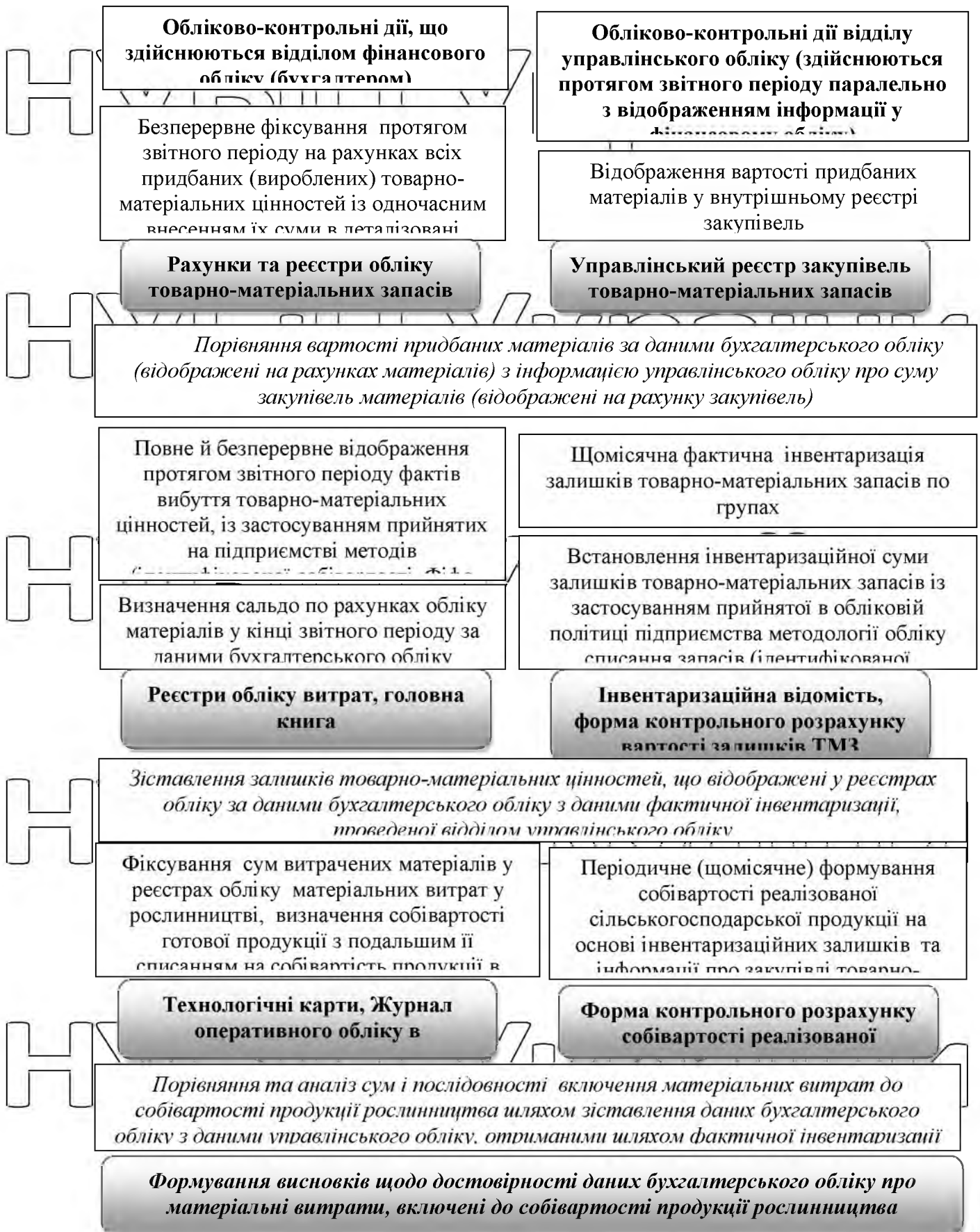

Рис. 3.1. Порядок здійснення оперативного контролю матеріальних витрат у процесі вирощування продукції рослинництва в СТОБ «Маяк»

Такий контрольний захід безпосередньо реалізується шляхом зіставлення залишків товарно-матеріальних цінностей, що відображені у реєстрах обліку за даними бухгалтерського обліку з даними фактичної інвентаризації, проведеної відділом управлінського обліку

Разом з другим етапом у фінансовому обліку здійснюється фіксування сум витрачених матеріалів в реєстрах фінансового обліку матеріальних витрат у рослинництві, визначення собівартості готової продукції з подальшим її списанням на собівартість реалізованої продукції у момент реалізації.

До функцій обліку в цьому напрямку відноситься періодичне (щомісячне) формування собівартості реалізованої сільськогосподарської продукції на основі інвентаризаційних залишків та інформації про закупівлі товарно-матеріальних запасів. Для цих цілей варто використовувати технологічні карти, Журнал оперативного обліку в рослинництві, форму контрольного розрахунку собівартості реалізованої продукції (реєстр управлінського обліку).

Завершальними стадіями контролю матеріальних витрат у рослинництві в СТОВ «Маяк» є порівняння та аналіз сум і послідовності включення матеріальних витрат до собівартості продукції рослинництва шляхом зіставлення даних бухгалтерського обліку з даними управлінського обліку, отриманими шляхом фактичної інвентаризації. За результатами формуються висновки щодо достовірності даних бухгалтерського обліку про матеріальні витрати, включені до собівартості продукції рослинництва.

Внутрішній контроль витрат виробництва продукції рослинництва є важливим елементом управління суб'єктом господарювання, який сприяє підвищенню ефективності його діяльності.

По-перше, внутрішній контроль забезпечує достовірність та обґрунтованість фінансової звітності, що містить інформацію про витрати виробництва продукції рослинництва. Достовірна фінансова звітність є необхідною для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, таких як

планування діяльності, розподіл ресурсів, оцінка ефективності діяльності та прогнозування фінансових результатів.

По-друге, внутрішній контроль допомагає виявляти та усувати непродуктивні витрати. Це може призвести до зниження собівартості продукції, підвищення прибутку та конкурентоспроможності підприємства.

По-третє, внутрішній контроль допомагає запобігати ризикам фінансових витрат.

У випадку з ТОВ "Маяк", внутрішній контроль витрат виробництва продукції рослинництва може мати позитивний вплив на такі результати діяльності підприємства:

- Підвищення прибутку. Якщо внутрішній контроль допоможе виявити та усунути непродуктивні витрати, то це може призвести до зниження собівартості продукції та, відповідно, до підвищення прибутку.
- Підвищення конкурентоспроможності. Зниження собівартості продукції може зробити продукцію ТОВ "Маяк" більш конкурентоспроможною на ринку.
- Покращення фінансового стану. Підвищення прибутку та зниження ризиків фінансових витрат може сприяти покращенню фінансового стану ТОВ "Маяк".

Конкретний вплив внутрішнього контролю на результати діяльності ТОВ "Маяк" залежатиме від ефективності системи внутрішнього контролю.

ТОВ "Маяк" може вжити таких заходів для підвищення ефективності внутрішнього контролю витрат виробництва продукції рослинництва:

- Розробити та впровадити систему контролю за матеріальними витратами. Ця система повинна забезпечувати своєчасне та точне відображення всіх матеріальних витрат у бухгалтерському обліку.
- Впровадити систему контролю за витратами на виробництво, яка забезпечуватиме виявлення та усунення непродуктивних витрат.

Вжити заходів щодо підвищення продуктивності праці, наприклад, шляхом впровадження нових технологій та обладнання. Реалізація цих заходів дозволить ТОВ "Маяк" підвищити ефективність внутрішнього контролю витрат виробництва продукції рослинництва та отримати відповідні переваги для свого бізнесу.

3.3. Прийняття управлінських рішень за результатами внутрішнього контролю щодо оптимізації витрат на виробництво продукції рослинництва

Внутрішній контроль є важливою складовою системи управління підприємством, оскільки він спрямований на забезпечення ефективності, законності та результативності його діяльності.

Одним з напрямків внутрішнього контролю є контроль за витратами. Цей контроль спрямований на забезпечення того, щоб витрати підприємства були ефективними, законними та відповідали поставленим цілям.

Результати внутрішнього контролю за витратами можуть бути використані для прийняття управлінських рішень щодо оптимізації витрат.

Оптимізація витрат є важливим завданням для будь-якого підприємства, оскільки вона дозволяє підвищити його прибутковість та конкурентоспроможність.

Для оптимізації витрат підприємство може використовувати різні методи, такі як:

- Аналіз витрат. Цей метод дозволяє виявити непродуктивні витрати та розробити заходи щодо їх зниження.
- Впровадження нових технологій. Нові технології можуть дозволити підприємству підвищити ефективність виробництва та знизити витрати.
- Зміна організаційної структури. Оптимізація організаційної структури може дозволити підприємству більш ефективно використовувати ресурси.

Результати внутрішнього контролю за витратами можуть бути використані для розробки заходів щодо їх оптимізації.

Наприклад, якщо результати внутрішнього контролю показали, що підприємство має високі витрати на енергію, то підприємство може розробити заходи щодо їх зниження, такі як:

- Впровадження енергоефективних технологій.
- Організація заходів з енергозбереження.
- Перехід на більш дешеві джерела енергії.

Або, якщо результати внутрішнього контролю показали, що підприємство має високі витрати на робочу силу, то підприємство може розробити заходи щодо їх зниження, такі як:

- Оптимізація штатного розкладу.
- Впровадження заходів з підвищення продуктивності праці.
- Розвиток системи мотивації праці.

Прийняття управлінських рішень щодо оптимізації витрат на основі результатів внутрішнього контролю є важливим завданням для будь-якого підприємства. Це дозволяє підвищити ефективність виробництва та знизити витрати, що, в свою чергу, призводить до підвищення прибутковості та конкурентоспроможності підприємства.

Результати внутрішнього контролю можуть бути використані для прийняття управлінських рішень щодо оптимізації витрат на виробництво продукції рослинництва:

- Аналіз витрат на засоби виробництва. Внутрішній контроль може виявити, що підприємство має високі витрати на засоби виробництва, наприклад, на насіння, добрива, пестициди та агротехніку. Для зниження цих витрат підприємство може розробити такі заходи, як:
  - Перехід на більш дешеві або ефективні засоби виробництва.
  - Зменшення обсягів закупівель засобів виробництва.
  - Оптимізація використання засобів виробництва.

Аналіз витрат на робочу силу. Внутрішній контроль може виявити, що підприємство має високі витрати на робочу силу, наприклад, на оплату праці, соціальні відрахування та витрати на навчання персоналу. Для

зниження цих витрат підприємство може розробити такі заходи, як:

- Оптимізація штатного розкладу.
- Підвищення продуктивності праці.
- Розвиток системи мотивації праці.

Аналіз витрат на енергію. Внутрішній контроль може виявити, що підприємство має високі витрати на енергію, наприклад, на електроенергію, воду та газ. Для зниження цих витрат підприємство може розробити такі заходи, як:

- Впровадження енергоефективних технологій.
- Організація заходів з енергозбереження.
- Перехід на більш дешеві джерела енергії.

Звичайно, для прийняття ефективних управлінських рішень щодо оптимізації витрат на виробництво продукції рослинництва необхідно використовувати не тільки результати внутрішнього контролю, але й інші фактори, такі як:

- Цілі та стратегія підприємства.
  - Конкурентне середовище.
  - Стан економіки.
  - Технологічні зміни.

Однак, результати внутрішнього контролю є важливим джерелом інформації, яка може допомогти підприємству прийняти обґрунтовані рішення щодо оптимізації витрат.

Переорієнтація управлінських та технологічних інформаційних запитів вимагає відповідного реагування від головної інформаційної системи підприємства – бухгалтерського обліку.

В інформаційному забезпеченні управління функції задоволення інформаційних запитів мають виконувати кілька взаємопов'язаних систем

- оперативного обліку;
- управлінського обліку;
- фінансового обліку;
- економічного аналізу.

На рис. 3.2 представлено узагальнене бачення взаємозв'язку цих елементів у ході забезпечення сучасних управлінських та технологічних запитів. Доцільно

охарактеризувати кожен з зазначених запитів та узагальнити наявні й потенційні можливості їх задоволення обліково-аналітичною системою підприємства.

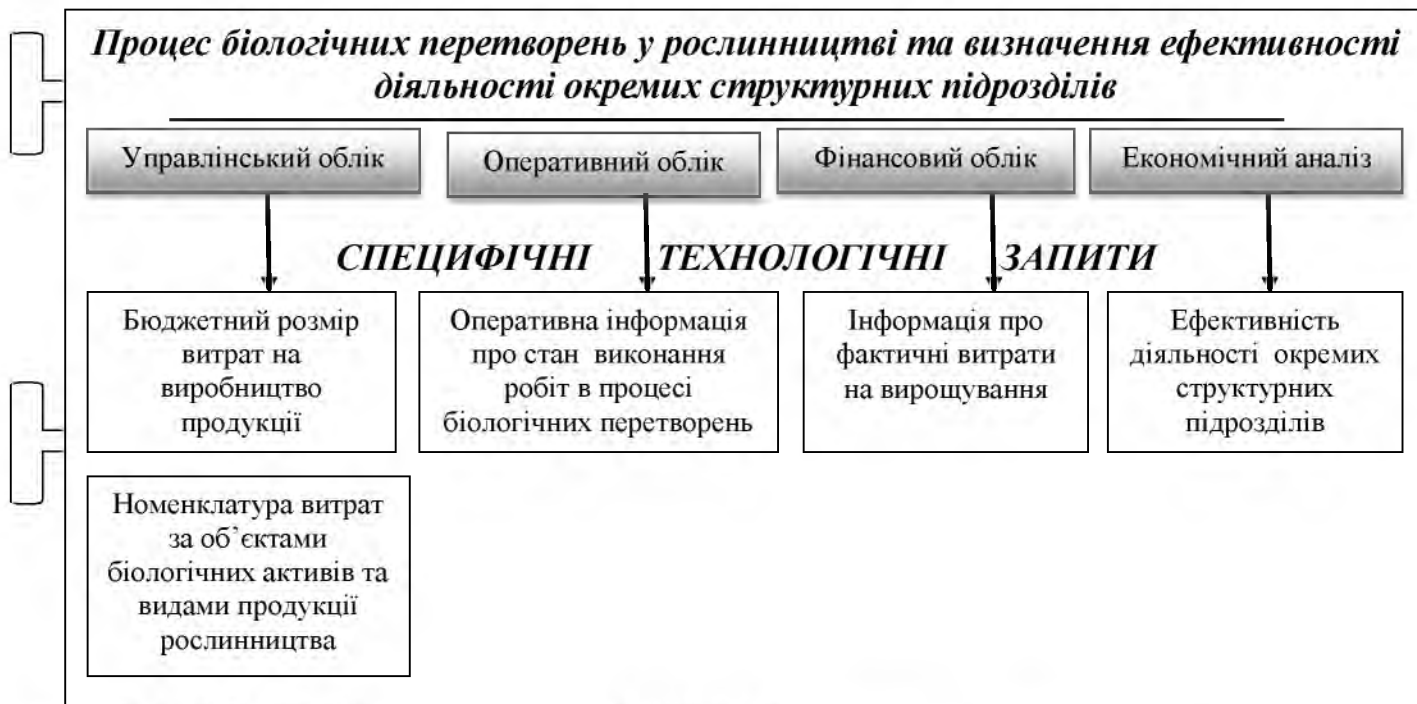

Рис. 3.2. Формування технологічних та управлінських інформаційних запитів у процесі біологічних перетворень у рослинництві

Джерело: сформовано [24]

Один із ключових джерел інформації для управлінських рішень та керівництва підприємством — це оперативний облік. Його завданням є забезпечення системи збору, обробки, оцінки та зберігання даних про виробничо-господарську діяльність підприємства для утворення оперативної

інформації для управлінських рішень. Сучасний оперативний облік повинен накопичувати саме такий тип інформації

Для розробки плану обсягу виробництва продукції на рік може бути використана різноманітна оперативна інформація, включаючи щоденні та подекадні дані щодо продажу зерна, цукрових буряків, картоплі та овочів. Ця інформація має потенціал для оперативного управління. Таблиця 3.4 містить можливий варіант бізнес-плану щодо виробництва основних видів продукції рослинництва у СТОВ "Маяк".

Планова інформація на річний період формується з використанням виробничо-фінансових звітів та бізнес-планів. В цих планах передбачені площі посівів, прогнозовані врожаї, очікуваний загальний врожай сільськогосподарських культур та загальна виробничо-господарська та фінансово-економічна діяльність підприємства. На основі цих планів розробляються квартальні, місячні, подекадні та щоденні завдання для різних сфер виробництва.

Таблиця 3.4

Показники ефективності господарської діяльності в СТОВ «Маяк»

Показники	Роки					
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ефективність виробництва						
Валова продукція - всього, тис. грн.	1920	1950	2001	2015	2030	2050
в розрахунку:	973	988	1014	1021	1029	1039
- на 1 га сільськогосподарських угідь						
- на 1 тис. грн. виробничих засобів	166	169	174	175	176	178
- на 1 працівника, грн.	6857	7222	8004	9159	9227	9318
- на 1 тис. виробничих витрат	1784	1805	1809	1820	1833	1859
- на 1 тис. грн. сукупного ресурсного потенціалу	73,6	74,8	76,8	77,3	77,9	78,6
Показники	Роки					
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Комерційна ефективність виробництва						
Виручка від реалізації продукції, тис. грн.	1102	1163	1180	1220	1225	1230
в розрахунку:	588	589	598	618	621	623
- на 1 га сільськогосподарських угідь						

Продовження таблиці 3.4

- на 1 тис. грн. виробничих засобів	95	101	102	106	106	107
- на 1 працівника, грн.	3935	4307	4720	5345	5568	5590
- на 1 тис. виробничих витрат	1024	1080	1092	1103	1107	1115
- на 1 тис. грн. сукупного ресурсного потенціалу	42,3	44,6	45,3	46,8	47	47,2
Соціально-економічна ефективність виробництва						
Валовий дохід - всього, тис. грн.	1105	1168	1186	1227	1233	1240
в розрахунку:	560	592	608	621	625	628
- на 1 га сільськогосподарських угідь	96	101	103	107	107	108
- на 1 тис. грн. виробничих засобів	3946	4326	4744	5577	5605	5636
- на 1 працівника, грн.	1027	1086	1094	1109	1114	1124
- на 1 тис. виробничих витрат	42,4	44,8	45,5	47,1	47,3	47,6
- на 1 тис. грн. сукупного ресурсного потенціалу						
Економічна ефективність виробництва						
Прибуток – всього, тис. грн.	75	89	102	115	120	130
в розрахунку:	38	45	52	58	61	66
- на 1 га сільськогосподарських угідь	6,5	7,7	8,9	10	10,4	11,2
- на 1 тис. грн. виробничих засобів	268	330	408	523	545	598
- на 1 працівника, грн.	70	83	94	104	108	118
- на 1 тис. виробничих витрат	2,9	3,4	3,9	4,4	4,6	5,0
- на 1 тис. грн. сукупного ресурсного потенціалу						

Джерело: сформовано автором

За даними таблиці 3.4 можна зробити наступні висновки щодо ефективності господарської діяльності у СГОВ «Маяк»:

Валова продукція у розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь зростає рік у рік, що свідчить про підвищення продуктивності праці та ефективності використання земельних ресурсів. У 2022 році цей показник зріс на 0,6%, що є найнижчим темпом зростання за останні 5 років. Це може бути пов'язано з такими факторами, як:

1. Зростання цін на енергоносії та інші матеріальні ресурси, що призвело до зростання собівартості продукції.
2. Неприятливі погодні умови, які негативно вплинули на врожайність сільськогосподарських культур.

Валова продукція з розрахунку на 1 тис. грн. виробничих засобів також зростає, що свідчить про підвищення ефективності використання основних засобів. У 2022 році цей показник зріс на 1,9%. Це може бути пов'язано з такими факторами, як:

3. Впровадження нових технологій та обладнання, які підвищують продуктивність праці.

4. Оптимізація виробничих процесів.

Валова продукція у розрахунку на 1 працівника зростає, що свідчить про підвищення продуктивності праці. У 2022 році цей показник зріс на 4,3%. Це може бути пов'язано з такими факторами, як:

5. Впровадження нових технологій та обладнання, які підвищують автоматизацію виробництва.

6. Зростання кваліфікації працівників.

Валова продукція з розрахунку на 1 тис. виробничих витрат зростає, що свідчить про зниження собівартості продукції. У 2022 році цей показник зріс на 2,2%. Це може бути пов'язано з такими факторами, як:

7. Оптимізація виробничих процесів.

8. Зниження цін на матеріальні ресурси.

У 2022 році цей показник зріс на 2,0%. Це може бути пов'язано з такими факторами, як:

9. Впровадження нових технологій та обладнання.

10. Оптимізація виробничих процесів.

Виручка від реалізації продукції з розрахунку на 1 га сільських угідь зростає, що свідчить про підвищення цін на продукцію та ефективність її реалізації. У 2022 році цей показник зріс на 5,2%. Це може бути пов'язано з такими факторами, як:

- Зростання попиту на сільськогосподарську продукцію на внутрішньому та зовнішньому ринках.

- Вдосконалення системи реалізації продукції.

Таблиця 3.5

Результати аналізу відповідності наявного обліково-контрольного забезпечення технологічним та управлінським інформаційним запитам

Сутність запиту	Облікова система, що забезпечує задоволення запиту	Документальне забезпечення	
		Наявне	Запропоноване
1	2	3	4
I. СПЕЦИФІЧНІ ТЕХНОЛОГІЧНІ ЗАПИТИ В ПРОЦЕСІ БІОЛОГІЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ У РОСЛИННИЦТВІ			
Бюджетний розмір витрат на виробництво продукції	Управлінський облік	Відсутнє	Бюджет розрахунку очікуваної собівартості біологічних активів та сільгосппродукції в рослинництві (Додаток А)
Номенклатура витрат за об'єктами біологічних активів та видами	Управлінський облік	Відсутнє	
Оперативна інформація про стан виконання робіт у процесі біологічних перетворень	Оперативний облік	Відсутнє	Журнал оперативного обліку робіт у процесі біологічних перетворень у рослинництві (Додаток Б)
Інформація про фактичні витрати на вирощування	Фінансовий облік	Журнал обліку затрат на вирощування	
Ефективність діяльності окремих структурних підрозділів	Економічний аналіз	Формат та методика визначення відсутні	
1	2	3	4
II. СПЕЦИФІЧНІ УПРАВЛІНСЬКІ ЗАПИТИ НА СТАДІЇ ВИЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРОЦЕСУ БІОЛОГІЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ В РОСЛИННИЦТВІ			
Інформація щодо очікуваного рівня прибутку за різних баз оцінки продукції при оприбуткуванні	Управлінський облік	Відсутнє	Розрахунок очікуваного рівня прибутку за різних баз оцінки с.г. продукції при оприбуткуванні (Додаток В)
Показники виконання планових завдань структурними підрозділами	Оперативний облік	Відсутнє	Запропонована форма внутрішньої звітності «Внутрішній звіт про стан роботи структурних підрозділів у процесі виробництва» (Додаток

Продовження табл. 3.5

Дані про фактичну собівартість продукції рослинництва	Фінансовий облік	1. Звіт про витрати та вихід продукції основного виробництва (ф. 5.5. с.-г.) 2. Журнал-ордер № 5В с.-г.	
Інформація про справедливую вартість продукції рослинництва при оприбуткуванні	Фінансовий облік	Акт визначення справедливої вартості біологічних активів та/або сільськогосподарської продукції	
Загальна ефективність біологічних перетворень в галузі рослинництва на рівні підприємства	Економічний аналіз	Форма та методика визначення відсутні	

Джерело: сформовано [24]

Виручка від реалізації продукції з розрахунку на 1 тис. грн. виробничих засобів зростає, що свідчить про підвищення ефективності реалізації продукції.

У 2022 році цей показник зріс на 2,2%. Це може бути пов'язано з такими факторами, як:

- Зростання цін на продукцію.
- Зниження собівартості продукції.

Виручка від реалізації продукції у розрахунку на 1 працівника зростає, що свідчить про підвищення продуктивності праці та ефективності реалізації продукції. У 2022 році цей показник зріс на 6,3%. Це може бути пов'язано з такими факторами, як:

- Зростання цін на продукцію.
- Зниження собівартості продукції.

Виручка від реалізації продукції з розрахунку на 1 тис. виробничих витрат зростає, що свідчить про зниження собівартості продукції та підвищення ефективності реалізації продукції. У 2022 році цей показник зріс на 2,4%.

Важливо відзначити, що незважаючи на те, що деякі підприємства розробляють певні методики оперативного обліку біологічних процесів, на загальній галузевій платформі відсутні відповідні документовані процедури та механізми, які б забезпечували виконання функцій оперативного обліку з урахуванням специфіки технологічних та управлінських потреб.

Внутрішній контроль виробництва продукції рослинництва на ТОВ "Маяк" є системою заходів, спрямованих на забезпечення достовірності та обґрунтованості фінансової звітності, запобігання ризиків фінансових втрат, виявлення та усунення непродуктивних витрат, а також підвищення ефективності виробництва.

Система внутрішнього контролю на ТОВ "Маяк" включає такі елементи:

- Система документообігу. Ця система забезпечує своєчасне та якісне документування господарських операцій, пов'язаних з виробництвом продукції рослинництва.
- Система внутрішнього аудиту. Ця система забезпечує регулярний контроль за дотриманням облікової політики, процедур бухгалтерського обліку та ефективності використання ресурсів виробництва.
- Система комплаєнсу. Ця система забезпечує дотримання підприємством вимог законодавства та нормативно-правових актів у сфері виробництва продукції рослинництва.

Система документообігу на ТОВ "Маяк" відповідає вимогам законодавства та нормативно-правових актів. Усі господарські операції, пов'язані з виробництвом продукції рослинництва, документуються належним чином.

Система фінансового обліку розглядає процес виробництва, що передбачає повне й своєчасне реєстрування реальних витрат та обсягу випущеної продукції, із одночасним наглядом за всіма видами використовуваних ресурсів у виробничому процесі. Ця область фінансового обліку відповідає наступним основним завданням для задоволення потреб управлінської інформації в галузі виробництва сільськогосподарської продукції.

а) Гарантування повноти й своєчасності обліку господарських операцій;
 б) Збір та узагальнення інформації для визначення загальної витрати та повної собівартості продукції в сільському господарстві,

в) Розподіл витрат згідно з бухгалтерськими стандартами за різними критеріями, такими як економічні елементи, місця витрат, відповідальність та інші;

г) Розрахунок собівартості одиниці продукції та фінансових результатів;

д) Забезпечення бази для формування цін, включаючи трансфертні;

е) Проведення контролю за виконанням планових показників та збереженням економічної ефективності.

Для вивчення ситуації найважливішою є інформація, яку містить річний баланс сільського господарського підприємства. Однак, щодо галузі рослинництва, порівнювати квартальні баланси з річними неефективно, оскільки виробництво в сільському господарстві має сезонний характер, що спричинює різницю в структурі оборотних засобів між кварталами.

Річний звіт дає можливість оцінити результати діяльності господарства протягом року і створює можливість порівняти його з іншими підприємствами. Порівнювання з іншими даними та аналіз балансу допомагає виокремити напрямки, що стосуються реструктуризації господарства. Систематичний аналіз змін у структурі оборотних засобів та заборгованості дозволяє керівництву виокремлювати оптимальні шляхи вдосконалення фінансового стану підприємства.

В сільськогосподарських підприємствах виділяють внутрішню та зовнішню звітність. Внутрішньою звітністю є розробка звітів про функціонування бригад, ферм, відділень та інших виробничих підрозділів, складаних щоденно. Ця інформація використовується в системі управлінського обліку та аналізу і необхідна для керівників, спеціалістів господарства та підрозділів для забезпечення щоденного оперативного керівництва та контролю.

Після отримання оперативних даних складають персоналізовані розклади

роботи для різних видів господарської діяльності на наступний робочий день.

Управлінський облік – ключовий компонент загальної облікової системи підприємства, орієнтований на забезпечення ефективного використання робочого часу бухгалтерського апарату, створення бази для реєстрації операцій, вибір методів калькулювання собівартості продукції та надання оптимальної інформації для прийняття управлінських рішень. Організація є основним аспектом управлінського обліку, зокрема в обліковій системі виробництва й продажу продукції. Методологія калькулювання продукції відповідає вимогам фінансового обліку в інтегрованій системі обліку, а в управлінському обліку вона залежить від організації облікового процесу та виробничих технологій. Організація обліку є ключовим аспектом в умовах автоматизованої системи,

підкреслюючи зв'язок між методологією та організацією. Таким чином, методологія та організація взаємопов'язані, а в різних облікових підсистемах вони можуть взаємно доповнювати один одного, виконуючи ключові функції.

До бухгалтерської інформації, створеної й підготовленої для користування керівництвом підприємства, застосовуються інші правила, ніж для зовнішніх користувачів. Різниця між управлінським і фінансовим обліком здебільшого виявляється в:

- 1) основних користувачах інформацією;
- 2) вимірювальних показниках;
- 3) основних об'єктах обліку затрат;
- 4) частоті складання звітності;
- 5) ступені надійності отримання інформації. [4]

Забезпечення управлінським обліком інформаційних запитів базується на таких основних правилах:

- 1) внутрішні аналітичні звіти використовуються адміністрацією підприємства;
- 2) бухгалтерська інформація на підприємстві не обов'язково повинна спиратися на подвійний запис. Інформація збирається в цехах, підрозділах і може

бути відображеною різними показниками. Система зберігання інформації повинна мати більшу потужність, ніж для фінансового обліку;

3) управлінський облік має обмеження лише в методах. Бухгалтер у кожному конкретному випадку повинен вирішити, яка інформація буде корисна отримувачеві, а після цього вибирати потрібні прийоми й методи;

4) в управлінському обліку звіти можуть складатися помісячно, поквартально або щодня, згідно з установленим терміном подачі звіту, зумовленому корисністю його інформації;

5) управлінський облік переважно займається прогнозуванням, виконує контрольні функції. Прогнозування й прийняття рішень – діяльність, більшою мірою спрямована в майбутнє. Операції за минулий період не суттєві, а тому їх необхідно замінювати суб'єктивними оцінками майбутніх подій.

Як видно з табл. 3.5, сучасний управлінський облік не містить злагодженої системи документування і звітності для задоволення сучасних технологічних та управлінських запитів. На СТОВ «Маяк» відсутні внутрішні форми звітності, що суттєво погіршує можливості управлінського обліку в забезпеченні інформаційних потреб управління. Відповідно до вимог процесу управління, необхідно є розробка системи внутрішньої (управлінської) звітності, побудованої з урахуванням усіх стадій біологічних перетворень у процесі вирощування продукції рослинництва. [4]

При урахуванні конкретних технологічних та управлінських вимог до інформації щодо виконання планових завдань окремими структурними підрозділами, важливим є розробка універсальних форм внутрішньої звітності, призначених для узагальнення та представлення цієї інформації керівництву. (рис. 3.3).

Отже, для забезпечення системи оперативного контролю та вчасного реагування на відхилення фактичних показників виробництва від бюджетних у розрізі підрозділів та загалом у галузі доцільним є складання форм внутрішньої звітності, а саме Внутрішнього звіту про стан роботи структурних підрозділів в

процесі виробництва та Внутрішнього звіту про результати діяльності галузі рослинництва.

Рис. 3.3. Порядок формування внутрішньої звітності відповідно до стадій біологічних перетворень у рослинництві

Джерело: сформовано [24]

Розроблені форми враховують унікальні аспекти процесів біологічних змін у галузі рослинництва. Наприклад, форма "Внутрішнього звіту про стан роботи структурних підрозділів у процесі виробництва" заповнюється безпосередньо на різних етапах біологічних змін у сільському господарстві, таких як передпосівний обробіток, посів, вирощування та збір врожаю.

Розробка форми Внутрішнього звіту про стан роботи структурних підрозділів у процесі виробництва пов'язана з тим, що специфічним управлінським запитом на цих стадіях є інформація про результати діяльності якраз у розрізі окремих структурних підрозділів. Відсутність такої інформації

унеможливило здійснення оперативного контролю як за підрозділами, так і загалом у галузі.

У зв'язку з цим запропонована форма внутрішнього звіту (Додаток Г) передбачає формування інформації за напрямками витрат та за статтями калькуляції:

- прямі матеріальні витрати (в розрізі статей);
- прямі витрати на оплату праці;
- інші прямі витрати (в розрізі статей);
- змінні загальновиробничі витрати (в розрізі статей);
- постійні розподілені загальновиробничі витрати (в розрізі статей).

Крім того, звіт містить інформацію про суму витрат за окремими культурами, а також узагальнює аналітику щодо запланованих сум витрат, фактично понесених витрат та відхиленнях, що виникли в процесі виробництва. [24]

Наповнення внутрішнього звіту щодо роботи структурних підрозділів допомагає проаналізувати результати їх діяльності. Це дозволяє точніше визначати причини відхилень фактичних витрат від планованих, встановлювати осіб, відповідальних за ці відхилення та розробляти заходи для усунення таких відхилень у майбутньому. Крім того, ця інформація надає змогу визначати й аналізувати суму витрат на різних етапах біологічних перетворень: передпосівний обробіток, посів, вирощування та збір врожаю.

Інша розроблена форма внутрішньої звітності, а саме Внутрішній звіт про результати галузі рослинництва (перерахований у Додатку Г), має на увазі виключно управлінську спрямованість та містить показники, які у фінансовому обліку взагалі відсутні. Ці показники управління включають такі важливі аспекти, як маржа, накладні витрати, загальна сума постійних витрат і так далі.

Таким чином, Внутрішній звіт про результати у галузі рослинництва включає наступні ключові показники:

- Виручка від реалізації;

Змінні витрати, що включають прямі матеріальні витрати, пряму оплату праці, та інші прямі витрати тощо;

- Операційні витрати, які охоплюють накладні витрати та реалізаційні витрати;
- Маржа;
- Постійні витрати;
- Чистий прибуток.

Цей звіт готується у відділі управлінського обліку, використовуючи оперативну інформацію про витрати, надану структурними підрозділами. Якщо діяльність певних структурних підрозділів не передбачає отримання доходу або здійснення певних видів витрат, інформація не заповнюється в цьому Звіті.

Наповнення Внутрішнього звіту про результати діяльності галузі рослинництва приводить до визначення чистого прибутку у цій галузі. Крім того, ця форма дозволяє ідентифікувати структурні підрозділи, відповідальні за конкретні показники. Це відкриває можливість контролю формування доходів та витрат у галузі рослинництва відповідно до центрів відповідальності.

Цей звіт складається на етапі зберігання та реалізації сільськогосподарської продукції у сфері рослинництва.

Отже, запропоновані форми внутрішньої (управлінської) звітності передбачають урахування всіх стадій біологічних перетворень у процесі вирощування продукції рослинництва. За їх допомогою стає можливим здійснення оцінки виробничої діяльності структурного підрозділу шляхом виявлення відхилень фактичних показників від очікуваних та запровадження системи контролю й управління ними. Крім того, ці форми містять специфічні показники, що дозволяють управляти витратами в процесі біологічних перетворень а також на стадії зберігання сільськогосподарської продукції та її реалізації.

НУБІП України

Висновки до 3 розділу

Здійснюючи дослідження внутрішнього контролю виробництва продукції рослинництва в системі управління можна дійти висновкам що:

1. Внутрішній контроль - це система заходів, спрямованих на забезпечення ефективного управління суб'єктом господарювання. Він є невід'ємною частиною корпоративного менеджменту та сприяє досягненню поставлених цілей.

План рахунків бухгалтерського обліку є основою для групування та узагальнення інформації про витрати. Він визначає структуру обліку витрат, а також порядок відображення їх у бухгалтерському обліку.

Удосконалення ідентифікації складових елементів витрат у системі обліку є важливою задачею, оскільки дозволяє підприємствам отримувати більш точну та достовірну інформацію про витрати.

У 2022 році порівняно з 2021 роком питома вага матеріальних витрат у загальних витратах виробництва всіх досліджуваних культур зросла. Це свідчить про зростання цін на матеріальні ресурси, які використовуються у виробництві сільськогосподарської продукції.

2. У 2022 році спостерігається негативна тенденція зростання матеріаломісткості на 0,13 пункти порівняно з 2020 роком, що становить зростання на 53%. Також відзначається падіння коефіцієнта матеріаловіддачі на 1,02 пункти порівняно з 2020 роком. Ці показники свідчать про неефективність внутрішнього контролю у ТОВ "Маяк", щоб його поліпшити потрібно:

1) Провести детальний аналіз процесів в управлінні матеріалами, виявити слабкі місця та можливості оптимізації.

2) Розробити стандарти та процедури для управління матеріалами, включаючи оцінку, закупівлю, використання та відстеження витрат.

3) Провести періодичні аудити для оцінки ефективності внутрішнього контролю та виявлення можливих проблем.

3. У СТОВ "Маяк" відсутні внутрішні звітні форми, що істотно обмежує можливості управлінського обліку у задоволенні потреб управління в

інформації. Відповідно до вимог управління, необхідно розробити систему внутрішньої (управлінської) звітності, яка охоплюватиме всі етапи біологічних трансформацій у процесі вирощування продукції рослинництва.

Отже, для ефективного контролю й своєчасної реакції на різницю фактичних показників виробництва від планових, як по окремих підрозділах, так і загалом у галузі, доцільно створити форми внутрішньої звітності. Ці форми

включають в себе Внутрішній звіт про функціонування структурних підрозділів у процесі виробництва та Внутрішній звіт про результати в галузі рослинництва.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

ВИСНОВКИ

Стратегічне призначення галузі рослинництва в розвитку аграрного сектору та загалом економіки країни вимагає розробки механізмів підвищення конкурентоспроможності продукції рослинництва, здешевлення її вартості для забезпечення прибутковості вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників. У зв'язку з цим постала потреба перегляду місії бухгалтерського обліку та уточнення його місця в системі управління сільськогосподарським підприємством.

За результатами проведених досліджень можна зробити ряд висновків та внести пропозиції.

1. Одним із найважливіших показників є витрати на виробництво, оскільки, вони характеризують діяльність підприємства. Їх величина має впливові значення на кінцеві результати діяльності підприємства та його фінансовий стан. Управління витратами є динамічним процесом, що включає у собі управлінські дії, спрямовані на досягнення високого економічного результату діяльності підприємства.

Витрати – основний обмежувач прибутку і одночасно головний фактор, що впливає на обсяг пропозиції. Ухвалення управлінських рішень неможливе без аналізу поточних витрат і визначення їх величини в перспективі.

Класифікація витрат дозволяє виділити основні групи витрат, які мають різні характеристики та особливості управління. Це дозволяє розробити ефективні заходи щодо зниження витрат та підвищення прибутку підприємства.

Класифікація витрат допомагає отримати інформацію про витрати, яка є необхідною для прийняття управлінських рішень.

2. На СТОВ «МАЯК» використовують субрахунок 231 «Рослинництво» у розрізі аналітичних рахунків: «Витрати на вирощування соняшнику», «Витрати на вирощування озимої пшениці» тощо. Ці субрахунки призначені для узагальнення інформації про витрати на виробництво рослинницької продукції, що дозволяє систематизувати витрати за видами, об'єктами, причинами

виникнення, періодами та іншими ознаками. Це сприяє СТОВ «Маяк» організувати правильний та точний облік витрат, а також забезпечувати можливість контролю їх надходження та використання.

Класифікація витрат - це ключ до їх ефективного управління. Вона дозволяє виділити важливі витрати та проаналізувати їх вплив на діяльність підприємства. Залежно від мети класифікація може здійснюватися за різними ознаками. На досліджувано підприємстві витрати класифікуються в межах форм національного стандарту бухгалтерського обліку 16 «Витрати» та відображається за статтями та елементами.

3. На СТОВ "Маяк" облік та контроль витрат здійснюється відповідно до національних стандартів бухгалтерського обліку. Підприємство в Україні облік витрат та калькування продукції рослинництва регламентується діючим законодавством, зокрема Законом про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні, планом рахунків, національними положеннями (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати». На підприємстві створено бухгалтерію, яка відповідає за організацію та ведення бухгалтерського обліку, включаючи облік витрат. Бухгалтерія підприємства використовує 9 клас плану рахунків, який призначений для узагальнення інформації про витрати діяльності підприємства. Для обліку витрат виробництва рослинництва підприємство використовує рахунок 231 "Рослинництво".

Організація обліку та контролю витрат на СТОВ "Маяк" відповідає вимогам національних стандартів бухгалтерського обліку. Однак для підвищення ефективності управління витратами підприємство може розглянути можливість впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності.

4. СТОВ «Маяк» займається вирощуванням зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур; вирощування овочів і баштанних культур, коренеплодів і бульбоплодів, зерняткових і кісточкових фруктів, ягід, горіхів, інших плодових дерев і чагарників.

Результати проводилися на основі даних обліку СТОВ «МАЯК», дане підприємство займається

Результати проводилися на основі даних обліку сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю «Маяк» знаходиться в м. Поділля Заліщицького району Тернопільської області.

5. Методика виробництва продукції рослинництва на СТОВ "Маяк" відповідає сучасним вимогам і забезпечує ефективне виробництво зернових культур.

Вибір структури посівів на підприємстві здійснюється з урахуванням таких факторів: природно-кліматичні умови, плодородність ґрунтів, економічна доцільність вирощування різних культур.

6. Особливості облікової та звітної інформації про витрати виробництва для потреб управління СТОВ "Маяк" полягають у тому, що ця інформація повинна бути достовірною, своєчасною та достатньою для аналізу витрат. Для забезпечення цього підприємство використовує систему внутрішнього контролю та розробляє систему аналізу витрат.

Для підвищення ефективності використання облікової та звітної інформації про витрати виробництва на СТОВ "Маяк" можна рекомендувати такі заходи як розширення використання аналітичних звітів, удосконалення системи внутрішнього контролю витрат, впровадження системи бюджетування витрат.

7. Розвиток ІТ-технологій відкриває нові можливості для вдосконалення обліку витрат виробництва продукції рослинництва на СТОВ "Маяк". Зокрема, можна виділити такі напрямки:

- Автоматизація обліку витрат. Впровадження сучасних програмних рішень для автоматизації обліку витрат дозволить значно спростити та прискорити процес обліку, а також підвищити його точність.
- Інтеграція облікової системи з іншими системами підприємства. Інтеграція облікової системи з іншими системами підприємства, такими як система

управління виробництвом, система управління ресурсами, дозволить отримувати більш точну та релевантну інформацію про витрати.

- Використання штучного інтелекту для аналізу витрат. Штучний інтелект може використовуватися для автоматизації аналізу витрат, виявлення відхилень від планових показників та розробки рекомендацій щодо зниження витрат.

8. Внутрішній контроль виробництва продукції рослинництва на СТОВ "Маяк" є дієвим. Це підтверджується такими фактами:

На підприємстві розроблено та затверджено систему внутрішнього контролю виробництва продукції рослинництва. Система внутрішнього контролю відповідає вимогам національних стандартів бухгалтерського обліку та інших нормативно-правових актів.

На підприємстві створено систему внутрішнього контролю, яка включає такі елементи: планування внутрішнього контролю, організація внутрішнього контролю, виконання внутрішнього контролю, оцінка ефективності внутрішнього контролю.

- Система внутрішнього контролю на підприємстві виконує свої функції, а саме:

1. Забезпечує достовірність та повноту облікової інформації про виробництво продукції рослинництва;
2. Захищає активи підприємства від несанкціонованого доступу, використання, розголошення чи знищення;
3. Забезпечує дотримання підприємством законодавства та внутрішніх нормативних документів;
4. Підвищує ефективність управління виробництвом продукції рослинництва.

9. За результатами проведеної оцінки можна зробити висновок, що організація внутрішнього контролю витрат виробництва продукції рослинництва на СТОВ "МАЯК" є ефективною. Система внутрішнього контролю відповідає

вимогам законодавства та внутрішніх нормативних документів, а також забезпечує достовірність та повноту облікової інформації про витрати виробництва продукції рослинництва, захист активів підприємства від несанкціонованого доступу, використання, розголошення чи знищення, дотримання підприємством законодавства та внутрішніх нормативних документів, а також підвищення ефективності управління витратами виробництва продукції рослинництва.

Для подальшого удосконалення ефективності організації внутрішнього контролю витрат виробництва продукції рослинництва на СТОВ "МАЯК" можна рекомендувати такі заходи:

- Розширення сфери застосування внутрішнього контролю. На сьогодні система внутрішнього контролю на підприємстві зосереджена в основному на обліку витрат виробництва продукції рослинництва. Для підвищення ефективності управління виробництвом продукції рослинництва до сфери застосування внутрішнього контролю можна включити такі напрямки, як:

1. Планування виробництва продукції рослинництва;
2. Організація виробництва продукції рослинництва;
3. Контроль якості продукції рослинництва.

- Впровадження автоматизованої системи внутрішнього контролю дозволить значно спростити та прискорити процес проведення внутрішнього контролю, а також підвищити його ефективність.

Реалізація цих заходів дозволить ТОВ "МАЯК" підвищити ефективність внутрішнього контролю витрат виробництва продукції рослинництва.

10. На СТОВ "Маяк" внутрішній контроль витрат виробництва продукції рослинництва проводиться відповідно до розробленої та затвердженої системи внутрішнього контролю.

Внутрішній контроль витрат виробництва продукції рослинництва на СТОВ "Маяк" має значний позитивний вплив на результати діяльності підприємства. Зокрема, він дозволяє

НУБІП України

- Правильно визначати собівартість продукції, що є важливою умовою для забезпечення конкурентоспроможності підприємства
- Захищати активи підприємства від несанкціонованого доступу, використання, розголошення чи знищення.

- Уникати штрафів та інших санкцій, пов'язаних із порушенням законодавства.

НУБІП України

11. Внутрішній контроль витрат виробництва продукції рослинництва на СТОВ "МАЯК" дозволяє виявити та усунути непродуктивні витрати. Це може призвести до зниження собівартості продукції та підвищення прибутку підприємства.

НУБІП України

Для прийняття управлінських рішень щодо оптимізації витрат на виробництво продукції рослинництва на ТОВ "МАЯК" за результатами внутрішнього контролю можна використовувати аналітичну оцінку зокремо провести: аналіз структури витрат, порівняльний аналіз витрат, аналіз причин виникнення витрат.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бардаш С. В., Грабчук І. Л. Цифрові технології в сфері бухгалтерського обліку: основні можливості та ризики. *Ефективна економіка*, №

9. 2021. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/9_2021/20.pdf (дата звернення: 21.07.2023).

2. Безверхий К. Застосування МСФЗ для малих і середніх підприємств: реалії сьогодення та вимоги часу. *Бухгалтерський облік і аудит*, 2013, № 5, с. 8-12.

3. Белебєха І. До проблем витрат виробництва. Облік, аудит і аналіз: економічна база, стратегія, концепція. Зб. наук. праць Міжнар. наук.-практ. конф. (Тернопіль, 28-29 травня 2004 р.). Тернопіль: ТАНГ, 2004. С. 20-23.

4. Бєскоста Г. М. Обґрунтування сутності нематеріальних активів в обліку. *Бізнес-Інформ*, 2013, № 10, С. 306-310. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2013_10_56 (дата звернення: 21.07.2023).

5. Бондар К. М., Козлюк О. О. Облік на підприємствах малого та середнього бізнесу: порівняльна характеристика міжнародної та вітчизняної практики. URL: <http://www.sworld.com.ua/index.php/ru/conference/the-content-ofconferences/archives-of-individual-conferences/december-2012> (дата звернення: 21.07.2023).

6. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський облік в Україні. Міфологія. Частина 2. Житомир: ЖДТУ, 2003. 524 с.

7. Бутинець Ф. Ф. Міжнародний облік чи його гармонізація та стандартизація. *Вісник ЖДТУ*, 2003, № 2 (24), С. 3-11.

8. Вівчар М. Б. Вплив управлінських рішень на оптимізацію витрат виробництва продукції рослинництва. *Розвиток бухгалтерського обліку, контролю, аналізу та оподаткування в сучасному середовищі*: зб. Тез VII Всеукраїнської студентської науково-практичної онлайн-конференції, м.Київ: НУБіП України, 23 березня 2023р., С.25-26.

9. Вівчар М. Б. Вплив військового стану на виробництво продукції рослинництва. *Соціально-економічні аспекти розвитку України в умовах*

глобальних викликів; зб. Тез доповідей конф, м.Київ: НУБІП України, 9-10 листопада 2023 р.

10. Васильєва В. Г. Впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні: проблеми та перспективи. *Економічний простір*. 2012. № 60. С. 29-37.

11. Гоголь Т. Розвиток національної системи бухгалтерського обліку відповідно до міжнародних вимог: наслідки для підприємств малого бізнесу. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2013. № 7. С. 3-12.

12. Голобородько Т. В. Облік та оподаткування суб'єктів малого бізнесу у зарубіжних країнах в умовах застосування міжнародних стандартів фінансової звітності. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2016. Вип. 12-2. С. 149-153.

13. Голобородько Т. В. Використання міжнародних стандартів фінансової звітності у зарубіжних країнах. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5293> (дата звернення: 21.07.2023).

14. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку: монографія. Київ: Центр навчальної літератури, 2007. 522 с.

15. Голов С. Нормативні обмеження застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2016. № 2. С. 2-11.

16. Гордієнко М. І. Роздуми про доцільність міжнародних стандартів фінансової звітності для малих підприємств України. Бухгалтерський облік, аналіз і аудит та управління економічними процесами в світовій і національній економіці: історія, сучасність, перспективи: матеріали міжнар. наук.-прак. конф. (23 жовтня 2014 р.) Тернопіль: Крок, 2014. С. 39-43.

17. Гранова О. Співвідношення вимог П(С)БО і МСФЗ щодо подання та складання фінансової звітності. Відкрита Міжнародна інтернет-конференція «МСФЗ: дослідження, наука, практика, імплементація». URL: <http://konf.amsfo.com.ua/spivvidnoshennya-vimog-psbo-i-msfzshhodo-podannya-ta-skladannya-finansovo%0d1%97-zvitnosti/> (дата звернення: 21.07.2023).

18. Грищук Г. В. Формування облікової політики витрат продукції рослинництва. *SworldJournal, Bulgaria*. 2022. Vol. 11. С. 61-68. URL: <https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/issue/view/swj11-04/swj11-04> (дата звернення: 21.07.2023).

19. Грищук Г. В. Якість витрат на виробництво продукції рослинництва та її вплив на побудову обліку. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки)*. 2022. Вип. 2. С. 48-52. URL: <http://es.khpi.edu.ua/article/view/262248> (дата звернення: 21.07.2023).

20. Гуцаленко Л. В. Контроль в системі управління. *Облік і фінанси*. 2019. № 1. С. 5-10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2019_1_3 (дата звернення: 21.07.2023).

21. Давидюк Т.В., Мельник О.І. Стандарти для малого та середнього бізнесу: переваги у порівнянні з повною версією МСФЗ. *Регіональна бізнес-економіка та управління*. 2014. № 3 (43). С. 26-41.

22. Дерій В. А. Нормативно-правове забезпечення обліку і контролю витрат та доходів підприємств. *Міжнародний збірник наукових праць*. 2012. Вип. 2 (17). С. 77-83.

23. Дерій В. А. Витрати і доходи підприємств у системі обліку та контролю: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, «Економічна думка», 2009. 272 с.

24. Дідловський О. М. Проблеми та перспективи застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні. *Міжнародний збірник наукових праць*. 2011. № 1(19). С. 142-146.

25. Долонська Д. В. Фінансова звітність за МСФЗ: переваги та недоліки для вітчизняних малих та середніх підприємств. *Бухгалтерський облік, аналіз, аудит*. 2014. Вип. II (54). С. 219-228.

26. Жук В. М. Наукове забезпечення обліку в системі управління аграрним сектором економіки: теорія і практика: Наукова доповідь. Київ: Інститут аграрної економіки, 2008. 90 с.

27. Засадний Б. Сучасний стан застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2016. № 9 (186). С. 22-30.

28. Зикунова Г. Впровадження МСФЗ для малих і середніх компаній. Відкрита Міжнародна інтернет-конференція «МСФЗ: дослідження, наука, практика, імплементація». URL: <http://konf.amsfo.com.ua/vprovadzheniya-msfz-dlyamalyh-i-serednih-kompanij/> (дата звернення: 21.07.2023).

29. Іщенко Я. П., Мельник О. С. Правове забезпечення обліку витрат на виробництво сільськогосподарської продукції в Україні. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2019. № 8. С. 120-130. URL: <http://efm.vsau.org/storage/articles/February2020/Qql4c3XEWnpCFSzgJ6d6.pdf>

(дата звернення: 21.07.2023).

30. Іщенко Я. П. Облік витрат та виходу органічної сільськогосподарської продукції рослинництва. *Міжнародний науковий журнал «Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації»*. 2019. Вип. 3-4. С. 26-36. URL: <http://dSPACE.wunu.edu.ua/bitstream/316497/41340/1/%d0%86%d1%89%d0%b5%d0%bd%d0%ba%d0%be.pdf> (дата звернення: 21.07.2023).

31. Інструкція «Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій» затверджене Міністерством фінансів України від 30.11.1999 р. № 291 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.

32. Касич А. О. Проблеми впровадження МСФЗ в Україні та шляхи їх вирішення. *Облік і фінанси*. 2013. № 1 (59). С. 22-27.

33. Корчак В. С. Переваги складання фінансової звітності за міжнародними стандартами. URL: <http://konf.amsfo.com.ua/perevagiskladannya-finansovoi-zvitnosti-zamizhnarodnimi-standartami/> (дата звернення: 21.07.2023).

34. Костякова А. А. Класифікація витрат виробництва в рослинництві за цільовим підходом. *Збірник наукових праць Тавриського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*. 2017. Вип. 1-2. С. 306-313.

URL: <https://core.ac.uk/reader/159845000> (дата звернення: 21.07.2023).

35. Костякова А. А. Методи обліку витрат у рослинництві. *Облік і фінанси*. 2017. Вип. 2 (76). С. 13-20. URL: <http://www.afj.org.ua/ua/journals/2017/2>

(дата звернення: 21.07.2023).

36. Кузина Р. П(С)БУ и МСФО: анализ конвергенции. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2015. № 6. С. 10-20.

37. Кучер С. В. Особливості діяльності вітчизняних суб'єктів малого та середнього бізнесу: обліково-аналітичний аспект. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки*. 2014. Вип. 9(1). С. 208-211.

38. Маргасова В., Вдовенко Н., Марченко І. Базові методичні підходи до обліку і контролю витрат при формуванні біологічних активів рослинництва й тваринництва на агропродовольчому ринку. *Економічний аналіз*. 2022. Т. 32. № 4. С.207-216.

URL: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/2723/6565657156>

(дата звернення: 21.07.2023).

39. Маргасова В. Г., Вдовенко Н. М. Еволюція наукових поглядів на облік витрат і контроль собівартості продукції рослинництва. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. № 1 (7). С. 69-79. URL:

<http://perspectives.pp.ua/index.php/sn/article/view/3380/3395> (дата звернення:

21.07.2023).

40. Малишкін С. Щодо адаптації положень з обліку і звітності в умовах угоди про асоціацію України та ЄС. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2016. № 2. С. 12-18.

41. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 28.03.2013 р.

№ 433. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MF13020> (дата звернення:

21.07.2023).

42. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств, затверджені наказом Мінагрополітики України від 28.05.2001 р. № 132. URL:

<https://ips.ligazakon.net/document/FIN2842> (дата звернення: 21.07.2023).

43. Міжнародні стандарти фінансової звітності (International Financial Reporting Standards). URL:

<http://bichuicet.uabps.surindu.edu.ua/ua/component/zoo/item/mizhnarodni-standarty-finansovoi-zvitnosti-international-financial-reportingstandards> (дата звернення: 21.07.2023).

44. Міжнародний стандарт фінансової звітності для малих та середніх підприємств (МСФЗ для МСП). GAAP in UA. URL: <http://www.ifrs.org/IFRS-for-SMEs/Documents/IFRS-for-SMEsUKR.pdf> (дата звернення: 21.07.2023).

45. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 19 (МСБО 19). Виплати працівникам IASB; Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_011 (дата звернення: 21.07.2023).

46. Національне положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 21.07.2023).

47. Ніщенко Л. Гармонізація бухгалтерського обліку та фінансової звітності України з міжнародними стандартами. *Бухгалтерський облік та аудит*. 2016. № 9. С. 6-9.

48. Нормативно-методичне забезпечення бухгалтерського обліку в умовах застосування міжнародних стандартів фінансової звітності. За заг. ред. Л. Г. Левінської. Київ: ДНУ «Акад. фін. управління», 2013. 294 с.

49. Палюх М.С., Брик М.М. Особливості обліку біологічних активів з врахуванням міжнародних стандартів. *Інноваційна економіка*. 2018. Вип. 9-10. С. 197-203. URL: <http://www.inneco.org/index.php/innecoua/article/view/356> (дата звернення: 21.07.2023).

50. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення: 21.07.2023).

51. Пасько О. В. Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку як ключовий суб'єкт глобального управління в сфері обліку: проблема легітимності. URL: <http://magazine.faaf.org.ua/rada-z-mizhnarodnih-standartiv-buhgalterskogo-obliku-yak-klyuchoviy-sub-ekt-globalnogo-upravlinnya-v-sferi-obliku-problema-legitimnosti.html> (дата звернення: 21.07.2023).

52. Перехід українських компаній на МСФЗ без труднощів. EBS. Ulreasing corporate dunamism. URL: <http://www.ebskiev.com> (дата звернення: 21.07.2023).

53. Петренко Н. І. Правова основа організації внутрішнього аудиту в Україні. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Міжнар. зб. наук. Праць. Серія: Бухгалтерський облік, контроль і аналіз.* 2010. Вип. 1 (16). С. 219-228.

54. Піддубна К. С., Тимчина Л. І. Впровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні. URL: http://www.rusnauka.com/36_IWMN_2010/Economics/76294.doc.htm (дата звернення: 21.07.2023).

55. Розвиток бухгалтерського обліку в умовах глобалізації та інформатизації суспільства: монографія. О. В. Пальчук, В. М. Савченко, І. В. Рузмайкіна та ін; за ред. Г. М. Давидова. Кропивницький: ПП «Ексклюзив-Систем», 2017. 248 с.

56. Савчук В., Садовська І., Богданюк О. Аналітичний контроль витрат виробництва і собівартості сільськогосподарської продукції. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки).* 2022. № 2. С. 60-63. URL: <http://es.khpi.edu.ua/article/view/268693> (дата звернення: 21.07.2023).

57. Савчук В.К. Методологічні засади обліку витрат на виробництво продукції рослинництва. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки»*. 2023. № 2. URL:

<https://www.internauka.com/issues/economic2023/2/?author=9384> (дата звернення: 21.07.2023).

58. Садовська І., Нагірська К. Організація управлінського обліку витрат на вирощування продукції рослинництва: аспект професійного судження. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2022. № 4. С. 51-61. URL:

<http://echas.vnu.edu.ua/index.php/echas/article/view/777/632> (дата звернення: 21.07.2023).

59. Садовська І. Б., Бляхарчук М. О. Облікова політика в управлінні підприємством: методика і практика. монографія. 2018. 300 с.

60. Сокіл О. Г. Концепція бухгалтерського обліку сталого розвитку. *Облік і фінанси*. 2017. № 1 (75). С. 85-92.

61. Сопко В. В. Бухгалтерський облік: навч. посіб. 3-тє вид., перероб. і доп. Київ: КНЕУ, 2000. 578 с.

62. Сук Л. К. Обчислення та використання собівартості сільськогосподарської продукції. *Облік і фінанси*. 2016. № 2. С. 71-75. URL:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2016_2_12 (дата звернення: 21.07.2023).

63. Сук Л. К., Сук П. Л. Облік витрат за елементами та статтями. *Облік і фінанси*. 2019. Вип. 3. С. 49-54.

64. Сук П. Л. Визнання і класифікація витрат. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Економіка, аграрний менеджмент, бізнес»*. Київ: ВЦ НУБіП України, 2016. Вип. 249. С. 381-390.

65. Сук П. Л. Формування облікової інформації про витрати. *Облік і фінанси*. 2016. № 2. С. 76-80.

НУБІП України

66. Сук П. Л., Криворот О. Г. Амортизація сільськогосподарської техніки. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Економіка, аграрний менеджмент, бізнес»*. Київ : ВЦ НУБіП України, 2016. Вип. 247. С. 310-319.

67. Трачова Д. М. Перехід на міжнародні стандарти обліку та звітності: проблеми на перспективи. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*, 2012. № 2 (18), том 6. С. 270-276.

68. Умерова Г. В. Витрати і собівартість: сутність і доцільність розмежування понять. The process and dynamics of the scientific path: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the I International Scientific and Theoretical Conference (Vol. 1), February 26, 2021. Athens, Hellenic Republic: European Scientific Platform. С. 33-35. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/scientia/issue/view/26/02/2021/455> (дата звернення: 21.07.2023).

69. Умерова Г. В. Внутрішній контроль як складова системи управління витратами на виробництво продукції рослинництва. Розвиток державного фінансового контролю в контексті економічної безпеки країни : Збірник матеріалів I Міжнародного форуму, м. Ірпінь (23 травня 2019 р.), Ірпінськ Держ. фіскал. Служба України, Університет ДФС України, 2019. С. 136-138. URL: http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/4252/1/4089_IR.pdf (дата звернення: 21.07.2023).

70. Харламова О. Законодавчі невідповідності застосування МСФЗ для МСП в Україні. Відкрита Міжнародна інтернет-конференція «МСФЗ: дослідження, наука, практика, імплементація». URL: <http://konf.amsfo.com.ua/zakonodavchi-nevidpovidnosti-zastosuvannya-msfz-dlya-msp-vukra%20ni/152> (дата звернення: 21.07.2023).

71. Харламова О. Перспективи впровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності для малих і середніх підприємств. URL:

<http://vylex.uaprom.net/a63318-perspektivi-vprovadzhennyamzhnarodnih.html> (дата звернення: 21.07.2023).

72. Христофорова І. В., Марініна А. Ю. Впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 5. Ч. 4. С. 217-219.

73. Щиган Р. М. Перспективи переходу України до міжнародних стандартів фінансової звітності. *Вісник ЖУТНУ*. 2012. № 1(47). С. 145-147.

74. Ціцька Н. Є. Етапи впровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні. *Вісник Львівської комерційної академії*. 2014. Вип. 46. С. 182-185. URL:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlca_ekon_2014_46_37 (дата звернення: 21.07.2023).

75. Шнипіна С. Б. Зарубіжний досвід розкриття інформації про фінансові результати у фінансовій звітності за МСФЗ. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки*. 2016. Вип. 17 (4). С. 147-150.

URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2016_17\(4\)_38](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2016_17(4)_38) (дата звернення: 21.07.2023).

76. Ющишина Л. С. Менеджмент ресурсів та витрат. курс лекцій. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. 103 с.

77. Яцунська О. С. Процес упровадження МСФЗ в Україні. *БІЗНЕС-ІНФОРМ*. 2016. № 3. С. 173-182.

НУБІП України

НУБІП України